ש. י. אברמוביץ
(מנדלי מוכר ספרים)

קצור

מסעות בנימין השלישי

א.

הוצאת „מוריה"

ירושלם תרפ"ב
דפוס י. היילפרין.

א.

הַקְדָּמַת מְגַדְּלֵי מוֹכֵר־סְפָרִים.

כל כִּתְבֵי־הָעִתִּים בלשונות בריטַניה [1]) ואשכנז היו מרבים לְסַפֵּר בשנה שעברה את החדושים והנוראות שנתגלו על ידי בנימין, יהודי פּוֹלָנִי [2]), בדרך נסיעתו הנפלאה למדינות המזרח. תמה, תמה! קראו, הנהיה כדבר הזה או הנשמע כמהו – אחד היהודים, בְּרִיָּה קלה זו, שאין בידו כלום, לא כלי־זַיִן ולא מכונות וכלי־אומנות אלא טליתו ותפליו ותרמילו [3]) על שכמו בלבד, יזכה לעלות ברגל לאותם המקומות, שאפילו תַּיָּרִים [4]) בריטניים מהגדולים והמפורסמים שבהם לא הגיעו לשָׁם מִימֵיהֶם!... וכתבי־העתים בישראל שמחו על השמועה הזו כמוצא שלל רב ומקום היה להם להתגדר [5]) בו כל ימות השנה. יצאו ומנו את כל החכמים שֶׁקָּמוּ בישראל מזמן אדם הראשון עד ימינו אלה. הוציאו במספר צבא הנוסעים, מן הנוסע בנימין הראשון, בימים ההם, לפני שבע מאות שנה, ועד בנימין השני עם כל המון הנוסעים עתה בזמן הזה. ובכדי לְהַפְלִיג [6]) גדולתי של בנימין זה, בטלו אֲגַב [7]), כנהוג, את כל שאר חבריו כַּעַפְרָא דְאַרְעָא [8]) ואמרו: אין אלו אלא כְּנוּפְיָא [9]) של נודדים בטלנים, שכל עִקַּר נסיעתם הוא לחזור על הפתחים, וכקוף בפני אדם הם בפני בנימין שלנו, בפני בנימין השלישי, הנוסע האמתי הזה. המליצו עליו ועל הספרים, הכוללים ספורי

---

[1]) אנגליה. [2]) מארץ פולין. [3]) ילקוטו. [4]) נוסעים. [5]) להצטיין. [6]) להגדיל. [7]) דרך־אגב, כשבא לידם. [8]) כעפר הארץ. [9]) קבוץ.

מסעותיו, במקרא הידוע: „לא בא כבושם הזה״, ואמרו פה אחד: „ברוך יהא מי שיִדְבֶנו לבו להעתיק את האוצר הנחמד של מסעות בנימין, הנמצא בכל לשונות הגוים, גם ללשון קדשנו. תזכה נא גם נפשם השוקקה של אחינו היהודים לטעום מעט מיערת הדבש, ההולך ממקור ישראל, ותאורנה עיניהם״.

ואני מנדלי, שכל כַּוָּנָתִי תמיד להועיל לאחינו בני ישראל כפי מעוט כחי, לא יכלתי לכבוש את רוחי[1] ואמרתי: עד שאחינו הסופרים, אשר קטנם עבה ממתני, יתעוררו מתרדמתם להעתיק את כל ספורי מסעות בנימין מתחלתם ועד סופם ולזַכּוֹת בהם את ישראל, אֶשְׁתַּדֵּל[2] להדפיס מהם לפי שעה קצור המסעות. ובכן אזרתי כגבר חלצי ויגעתי, אף על פי שזִקנה קפצה עלי ותָשׁ[3] כחי, לא עליכם, להוציא מתוך אותו האוצר הגדול ענינים טובים ומועילים לבני ישראל ולספר אותם בלשוני, על פי דרכי. הייתי מרגיש בנפשי כאלו רוח ממרום פּוֹפֶאֲנִי[4], מכה ואומר: „הקיצה, מנדלי, צא צא מאחורי התנור! לך ומלא חפנך בשָׂמים מאוצרות בנימין ועשה מהם מטעמים לאחיך, כאשר אהבה נפשם!״ ובעזרת הנותן ליעף כח קמתי ויצאתי והכינותי מטעמים, והריני משים אותם פה לפניכם. אכלו, רבותי, וישישו בני־מעיכם!

ב.

מִי הוּא זֶה בִּנְיָמִין, אֵיזֶהוּ מְקוֹמוֹ וְאֵיזֶה הַדֶּרֶךְ עָבַר עָלָיו הָרוּחַ לִנְסוֹעַ לְמֶרְחַקִּים.

„כל ימי – כך מספר בנימין השלישי בעצמו – כל ימי נתגדלתי בק״ק[5] בטַלון, בה היתה הורתי ולידתי, בה למדתי ודעה קניתי, ובה נשאתי, למזל־טוב, את זוּגָתִי[6] הצנועה מרת זֶלְדה תחיה״. בטלון היא עיר קטנה באחד המקומות הנשכחים מרגל אדם, ודבר

---

[1] להתאפק. [2] אתאמץ. [3] נחלש. [4] כופה אותי, מכריחני. [5] בקהילה קדישא, בעיר. [6] אשתי.

אין לה במעט עם הישוב, וכשיזדמן[1]) לשם פעמים אחד מעוברי־דרך, משגיחים לו מן החלונות ומציצים מן החרכים, משתוממים ומשתאים: מי הוא זה ומאין זה, מה לו פה ומי לו פה, ולמה נתכַּוֵּן בביאתו? מפני שביאה בעָלְמָא[2]) בלא כלום אי אפשר, וכי להנם נושא אדם את רגליו והולך ובא על לא דבר! מִסְתָּמָא[3]) יש דברים בגו[4]) ואין המקרה הזה אומר אלא דרשני. הבה נתחכמה לו!...

בני העיר בטלין רובם כֻּלם אביונים גדולים וקבצנים נוראים, לא עליכם, אבל הכל מודים שהם אביונים שמחים, קבצנים טוב־לב, ובעלי־בטחון משונים. כשאתה שואל את הבטלוני: רבי יהודי, פרנסתך מה טיבה ובמה אתה נִזּוֹן[5])? הוא עומד מבולבל ואינו יודע מה להשיב. ולאחר שנתישבה דעתו הוא משיב לך בגמגום[6]) כהַאי לִישָּׁנָא[7]):

— נִזּוֹן, במה אני נזון למשל? הבל־הבלים! יש אלהים, אומר אני לך למשל, היושב וזן את כל בריותיו, בטובו הגדול מזון לא חסר ואל יחסר לנו, אומר אני לך למשל.

— אף על פי כן עסקך במה? איזו אומנות או פרנסה מן הפרנסות בידיך?

— יהי שם ה׳ מבורך. אני, כשם שאני לפניך בקומתי וצביוני[8]) למשל, מתנה טובה יש לי מאת השם יתברך: פִּרְקִי נאה[9]) וקולי נעים, והנני עובר לפני התֵּבה ומתפלל מוספים בימים הנוראים באחת העֲיָרות בסביבה זו. מוהל אומן אני ונוקד מַצות, שאין דוגמתי[10]) בעולם, ולפעמים מְזַוֵּג זווגים[11]) מְזַוֵּג אני, גם לי אחוזת עולם — כמו שאתה רואה אותי למשל — מקום לשבתי בבית־הכנסת. אגב יש עמי בביתי — יהא נא הדבר כמוס עמנו — מעט משקה למשל, יי״ש[12]) למכירה, שממשיך לי שֶׁפַע פּוּרְתָּא[13]). גם עז חולבת לי, אל תשלט בה עינא בישא[14]), ואף היא תשפיע לי

[1]) כשיבא במקרה. [2]) סתם. [3]) בודאי. [4]) בתוך, בזה. [5]) מתפרנס. [6]) בלשון לא ברורה. [7]) בלשון זו. [8]) תארי. [9]) יש לי שם-טוב. [10]) משלי. [11]) משדך שדוכים. [12]) יין שרף. [13]) קצת. [14]) עין רעה.

מעט מדַדֶּיה, וגם יש גואל קרוב לי בסביבה זו, איש אָמִיד [1]) ואדם חשוב, ואף הוא חונן ונותן, באונס או ברצון, ומסַיְעֵני [2]) בשעת הדחק. וחוץ לזה אני אומר לך למשל, הבורא יתברך שמו הוא אב הרחמים וישראל רחמנים בני רחמנים, אומר אני לך למשל, ומה יתאונן אדם חי?...

אף על זה ראוים הבטלונים לשבח, שהם שמחים בחלקם ואינם מן המהַדרין [3]) כל כך באכילה ובהלבשה. אפילו אם הַקַפּוטה של שבת, למשל, קרועה ומדולדלת ושוליה מְזוֹהָמִים [4]) בטיט – אין חוששין [5]) לזה, העיקר שהיא בגד משי ומבהקת [6]), ואם בכמה מקומות בה היא נעשית ככבָרה קרעים־קרעים, מה אִיכְפַּת [7]) לנו, ולמאי נפְקָא מִינָהּ [8])? מי פתי יעמד ויסתכל בזה? פת קִיבָר [9]) ותבשיל של גריסין למי שיש לו – סעודה מַסְפֶּקֶת [10]) וטובה היא, ואין צריך לומר „חלה" של סולת נקיה עם צלי רוסילפליי"ש [11]) בערב שבת, למי שזוכה לכך, זהו וַדאי מאכל מלכים, שאין בעולם יפה ממנו. וכשאתה עומד לפניהם ומספר, למשל, בשאר מטעמים ומיני מזונות, מלבד דגים ורוטב [12]) וצלי־קדירה ולֶפֶת, הרי דבריך נראים להם תמוהים ומשונים, וכל אחד מלַגלג [13]) ואומר בדברי־חידודין [14]) כאִלו אתה שוטה ומְשַטֶה [15]) בהם בדברי־הֲבַאי [16]) – עוֹרְבָא [17]) פרח, כוי [18]) פרח באויר והטיל ביצה! חָרוּב [19]) שנָטל לברכה בחמשה עשר בשבט, זהו אצלם המשובח בפֵּרות הארץ, שאין כיוֹצֵא בו [20]). כֵּיוָן שרואים אותו—זֵכר ארץ־ישראל לפניהם בא, מסתכלים ומסתכלים בו ונאנחים, עיניהם ליָהּ ואומרים: הוי, ותוליכנו, אבינו אב הרחמן, קוממיות – בכל דקדוקיה וכַוָּנוֹתֶיהָ, לארצנו – שהחרובין מאכל עזים שם... ומעשה באדם מישראל שהביא פעם אחת למקומנו תמר, ויהי לפלא, והיו כל בני העיר, למקטַנָם ועד גדולם, רצים לראותו. נטלו את החומש והראו בו באצבע, שהתמר,

[1]) בעל רכוש. [2]) עוזרני [3]) המחזרין, המקפידים. [4]) מלוכלכים. [5]) נותנין דעתם. [6]) מבריקה. [7]) מה בכך. [8]) מה חילוק בזה. [9]) של קמח גס. [10]) כדי שביעה. [11]) בשר ברוטב. [12]) מרק. [13]) לועג. [14]) דברים הדים, התולים. [15]) מתעה. [16]) בדברי הבל. [17]) עורב. [18]) מין חיה. [19]) מין פרי, יאהאַניסברוט. [20]) דומה לו.

תמר זה, כתוב בתורה! אִטוּ מִילְתָא זוּטַרְתָּא [1] היא, זה התמר הרי הוא מארץ־ישראל!... הביטו לו – וארץ־ישראל נִצְנְצָה במחזה לנגד פניהם: הנה עוברים את הירדן! הנה מערת־המכפלה! הנה קבר רחל אמנו! הנה כותל מערבי! הנה טובלים ושולְקים [2] ביצים בחַמֵּי־טבריא! הנה עולים על הר־הזיתים, אוכלים חרובים ותמרים עד בלי די, ונותנים להוך הכלים מלא חפנים מעפר הארץ! אוי, אוי, היו נאנחים, ועיניהם מקור דמעה.

„אותה שעה – כך מְסַפֵּר בנימין – היו כל הבטלונים רואים את עצמם כאִלו הם בארץ־ישראל ומרבים לספר בביאת הגואל. נמנו וגמרו, שיום הששי להקדוש ברוך־הוא לאחר חצות הרי זה בא! שוב [3] היה מעשה בשוטר העיר, שבא מקרוב על משמרתו, והיה נוהג שררה על הצבור ביד רמה: הביט און בּיַרמולקי"ת של שני יהודים ופרע את ראשם; יהודי אחד נעשה על ידו קצוץ־פאה; ועזו של יהודי אחר נתפסה בגזֵרתו על שקפצה ואכלה גג של הבן חדש – ובשעת הדחק הזו עמדה כנסת הגדולה של הבטלונים בבית־המדרש ודחקה את הקץ, ובאה בטענה ואמרה: עד מתי, רבונו־של־עולם, יהא שר של ישמעאל שולט בעולם? ומתוך כך באו לידי דברי־שיחה על עשרת השבטים ואמרו: „מה טוב חלקם ומה נעים גורלם שם, באותם המקומות הרחוקים – שם שם... גם את היהודים האדמונים, את בני־משה, לקחו והעלו על הבמה והפליגו לספר במעשי תָקְפָּם וגבורותם. מִמֵילָא מובן, שגַם אלדד הדני היה זכור לטוב. באותה שעה נכנס בי הרוח ועורר התשוקה לנסיעתי, שהיתה הולכת ומתגברת בי מיום ליום".

לשֶׁעָבַר היה בנימין מצומצם [4] בעולמו, כאפרוח זה בתוך הביצה, או כתולעת זו שקובעת דירתה בתוך החזרת [5]. כסבור היה שמחוץ לתחומה [6] של בטלון הוא סוף העולם, ואין חיים טובים ונעימים כמו במקומו.

„סבור הייתי – כך בנימין אומר באחד מספריו – שאין

---

[1]) אַטּוּ דבר קטן. [2]) מבשלים. [3]) עוד. [4]) דחוק. [5]) מין ירק מר. [6]) לגבולה.

ראוי לו לאדם לבקש עושר וגדולה יותר ממה שיש לו להמוכבן[1] בעירנו. אטו מילתא זוטרתא היא, דירה נאה כבית־דירתו וכלים נאים ככלי־תשמישו: מנורות נחשת ארבעה זוגות; מנורת המאור אחת ובעלת ששת קנים משוקרים, כפתור ונשר על ראשה; שתי קדרות נחשת וחמש מחבות נחשת; קערות בדיל מבהיקות, מסידרות שורות־שורות על מַדָּף[2] בירכתי הבית, וכלי גוזמא[3] כתריסר[4] כפות טֶמבּיק; שני גביעי כסף, הדס־כסף אחד; מנורה לחנוכה אחת; אורלוגין[5] עתיק כמין בצל בתוך שני נַרְתִּקִין[6] כסף תלוי בפתיל תכלת, מֶיְזָר בזוגיות[7] דקיקות של נֻונים[8] משונים; שתי קפוטות לשבת, ועל כלם – שתי פרות ועגלת־בקר אחת מעוברת, שכְּהָסה[9] בין שֶׁניה, ועוד דברים הרבה שאין להם שיעור! סבור הייתי, שאין איש חכם ונבון כרבי אייזיק־דוד ברבי אהרן־יוסיל'ס. הרי עליו אומרים, שבנערותו היתה לו ידיעה בחכמת־התשבורת, חכמה זו שלֹא כל אדם משלנו, ואפילו מגדולי הסוחרים והחנונים שבָּנו לא זכו לה. ראוי היה רבי אייזיק־דוד להיות אחד משרי המדינות, היושבים ראשונה במלכות, אלא שאין מזל לישראל. סבור הייתי, מי בעל צורה, נאה דורש וקולו ערב, כמו חייקיל כבד־הפה שלנו, ומי הוא אַסְיָא[10] מוּמְחה[11] מחיה מתים כמו הרופא שלנו, שלמד, כפי השמועה, את חכמת הדוקטוריא אצל צועני אחד מחרטומי מצרים".

כללו של דבר, חן המקום ויושביו היה גדול מאד על בנימין. אמת, בנימין היה עני ונִזון בדוחק, הוא ואשתו ובני־ביתו היו מלובשים קרעים, אבל כלום עלתה על דעתו של אדם הראשון ואשתו בגן־עדן להתבושש, שהם ערומים ויחפים? והנה באו ספורי־המעשיות הנפלאים הללו ביהודים האדמונים ובעשרת השבטים ונכנסו עמוק בלבו, ומאותה שעה כמעט צר לו המקום בעירו. נפשו היתה שוקקה ומתגעגעת לשם... לשם, למרחבי ארץ. לבו היה נושא

[1] חוכר המכס. [2] קרשים מחוברים לקיר להעמיד עליהם כלי הבית. [3] הפלגה. [4] כשתים עשרה. [5] מורה שעות. [6] הרוטים. [7] קישוט של עגולי זכוכית קטנים מנוקבים. [8] צבעים. [9] שבטנה. [10] רופא. [11] מנוסה.

את עצמו למרחקים, כתינוק זה שמתמשך בפשוט ידים כנגד הלבנה. לכאורה[1] נראה, מה כחו של התמר, של השוטר ושל הירמולקי והפאה; ומה גבורתה של העז והגג של התבן? ובאמת אין אנו חיבים להודות על רוב מעשיו של בנימין אלא להם. הם העירו את רוחו ועל ידם נתגלגל הדבר שיצליח את העולם בנסיעתו הנפלאה. והרי כך אנו רואים כמה וכמה פעמים במנהגו של עולם, שמתוך סבות קלות–תולדות גדולות ונכבדות יוצאות ובאות לעולם. אפשר שניצוץ[2] של נוסע היה בטבע של בנימין מתחלת ברייתו, אבל ניצוץ זה היה עומם[3] ונעלם, אלמלא הסבות והמאורעות[4] של אותו הזמן היו מפיחין בו.

וכיון שנתן בנימין דעתו על הנסיעה היה שוקד בהתמדה יתרה על מסעותיו של רבה בר בר־חנה בים ובמדבר ומעמיק בהם בכל נפשו. אף זכה לקבלת הספר „אלדד הדני", והספר „מסעות בנימין", שנסע לסוף העולם, שבע מאות שנה קודם לזמננו, והספר „שבחי ירושלים" עם הוספות, והספר „צל עולם", הכולל כל שבע חכמות בשבעה דפים קטנים, מדבר על הבריות הנוראות והמשונות ומספר חדושים ונפלאות שבכל העולם. הספרים האלה הם שפקחו את עיניו ועשו אותו למין בריה חדשה, פשוטו כמשמעו.

„מן הנוראות והנפלאות שבהם - כך אומר בנימין בספרו — היה לבי מתפעל ומשתומם מאד מאד. אנא, רבונו של עולם! הייתי קורא ומפיל תחנתי לפני השם יתברך מרוב התפעלות, הושיעה נא, ואראה בעיני גם מקצת מן המקצת של הנפלאות הרבות האלה. לבי היה שואף לקצוי ארץ וראשי מהלך על כנפי רוח - רחוק רחוק"...

מאותה שעה היה צר לו באמת המקום בבטלון, וגמר בדעתו להתחמק ולצאת משם בכל מאמצי כחו, כאפרוח זה שמתחיל מנקר ופורץ עליו פרץ ויוצא מתוך הביצה לאויר העולם.

---

[1]) לפי השקפה ראשונה. [2]) זיק. [3]) כהה. [4]) המקרים.

ג.

בִּנְיָמִין נַעֲשֶׂה קָדוֹשׁ וְזֶלְדָּה עֲגוּנָה.

בטבעו היה בנימין, בעל־המסעות שלנו, פחדן משונה. היה מתיָרא לצאת יחידי בלילה ברחובה של עיר, ולישון יחידי בחדר לא היה רוצה בעד כל הון. יציאה כל־שהיא מחוץ לעיר היתה אצלו בחזקת סכנה, מי יודע מה יֶאֱרַע[1] שם, חלילה. כלב קטן, הקל שבכלבים, היה מַטיל[2] עליו אימות־מות.

אבל לאחר שענין הנסיעה למרחקים נקבע בלב בנימין, התחיל להיות גבור כובש את טבעו וגמר בדעתו לעקור כל פחד מלבו. היה כופה את עצמו לילך דַוְקָא יחידי בלילה, לישון דוקא יחידי בחדר, ולצאת דוקא מחוץ לעיר, אף על פי שדבר זה היה מַתִּיש[3] כחו ונפלו פניו מפחד. הנהגתו החדשה בביתו ובבית־המדרש, פַּרְצוּף פניו[4] הצנומים ויציאתו זו, שהוא יוצא פעמים מן העיר ומתעלם כמה שעות, — היו תמוהים מאד ונתנו את בנימין לשיחה בפי הבריות. יש אומרים: נשתטה בנימין, דעתו נטרפה עליו, ונתנו טעם לדבריהם: „בנימין הרי מוחו אינו שלם כל צרכו ומחוסר חוּלְיָא[5] אחת מתחלת בְּרִיָּתו והיה בחזקת שוטה תמיד, ובפרט עכשיו בתקופת תמוז, שאפילו פקחים יוצאים מדעתם, על אחת כמה וכמה בנימין!” ויש מהם, ובראשם רבי אייזיק־דוד ברבי אהרן־יוסיל׳ס, היו אומרים: אי, אי!... ועוד פעם אי! אמת הדבר, בנימין שוטה הוא ואפשר שהוא טפש גמור, אבל מזה אין עוד ראיה, שהוא מחויב להיות גם משוגע, שאם כן קשה למה נשתגע דוקא עכשיו ולא קודם לכן? אדרבא! שעת־הכושר להשתגע היתה לו שתי שנים קודם, ולכל הפחות בימות־החמה דְּאֶשְׁתַּקַד[6] כשהחום היה מתגבר ביותר. אבל רבים מהבטלונים היו סוברים[7], והנשים הסכימו לדעתם, שכל זה אינו אלא מעשה אותה הכּת, רַחֲמָנָא לִיצְלָן[8]... ובוַדאי יש לו עסק עם

---

[1]) יקרה. [2]) מפיל. [3]) מחליש. [4]) מראה **פניו.** [5]) **עצם.** [6]) **של השנה הקודמת.** [7]) חושבים. [8]) **ה׳ יצילנו.**

אותה הקליפה... וזהו טעמו של דבר שהוא תועה יחידי בלילה, שהוא מתעלם מן העין לפרקים כמה שעות, ושהוא ישן יחידי בחורבה שבחצרו. וזלדה זוגתו הרי מספרת, שמתדפקים שם אצלו בחורבה כל הלילות והיא בעצמה שומעת קול פסיעות שם...

לימים היה מעשה בבנימין וקנה לו על ידו שם גדול במקומו. פעם אחת יצא מחוץ לעיר בחורש תמוז כחום היום והפליג[1]) לתוך היער. היה נשען שם תחת העץ, קורא בספריו, שהיו אצלו בחיקו תמיד, וצולל בהרהורי[2]) לבו. והרבה היה לו על מה לְהַרהר[3]): רוחו נשאתהו למדינות הים, לאותן המדינות בקצוי־ארץ... והוא רואה את עצמו מדלג על ההרים, מהלך בעמקים ובמדבריות ובכל המקומות הכתובים בספריו, נוסע והולך בעקבות אלכסנדר מוקדון ובעקבות אלדד הדָני והבריהם; הוא רואה במחזה את השפיפון הנורא, את השָמיר, זו התולעת הנפלאה, גם נחש שרף ועקרב וכל משלחת תנינים ווחלי עפר הרעים; הוא מגיע ובא ליהודים האדמונים שם וּמֵסִיחַ[4]) עם בני־משה. וכשנתעורר מחזיונותיו התחיל מהרהר בלבו מתי ישא רגליו וילך למסעיו ומתי יראה כל אלה בעיניו. ועד שהוא מהרהר פנה היום, ובנימין עמד, מתמַתֵּחַ[5]) בפְשוט אבריו ונושא את רגליו לחזור לביתו. הוא מהלך ומהלך ועדַיִן אינו יוצא מתוך היער. הוא מהלך שעה, שתים ושלש וארבע, ולא די שלא יצא מתוכו, אלא שהוא נכנס בו לִפְנַי־ולפנים והחשך ישופנו יותר ויותר. פתאם עמד רוח סערה, ויהי קולות וברקים וגשם נורא מאד! בנימין עומד תחתיו, רועד מזרם וממטר ומתפחד ואומר בלבו: דוב אורב לו, ארי יוצא ממסתרים. הנה זה הולך ובא המאטו״ל, שהוא, כמו שנאמר, בספר „צל עולם״, „מין שרף גדול וארוך מאד ולו ב׳ זרועות ארוכות אשר בהן יפיל את הפיל וממיתו״.— והוא גם רעב עיף וצמא, שלא טָעַם מאומה כל היום. ובעת צרתו זו עמד והתפלל תפלת ערבית, שופך נפשו ומתפלל בהתלהבות ובכַוָנָה עצומה. וכיון שעלה עמוד־השחר התחזק והלך בשם אלהי

1) התרחק. 2) במחשבות. 3) לחשוב. 4) מדבר. 5) מתמשך.

ישראל. הוא מהלך כשתי שעות בחורשה–והנה קול באזניו, והקול כקול לסטים [1]) מזוין נדמה לו מרחוק,–ונתבהל ונס ברגליו. אבל מיד היה לבו נוקפו [2]) ואמר: בוז לך, בנימין! אתה מבקש לעבור ימים ומדברות מקום שרף ועקרב וחיות רעות ופראי־אדם, וכאן, במקומך, אתה מתפחד ובורח, שמא גזלן לפניך בדרך. אוי לאותה בושה, בנימין! כלום נָס גם אלכסנדר מוקדון כמותך? כלום נתיאש גם אלכסנדר מוקדון, כשהיה רוכב על הנשר ותם הבשר מעל ראש חניתו, שהנשר הזה היה אוכל אותו ומגביה עוף על ידי כך מעלה מעלה? לא, בנימין, אלכסנדר מוקדון לא נס; אלכסנדר מוקדון הוא בכבודו ובעצמו לקח מגופו חתיכת בשר ונתן אותה בראש החנית! אדרבא, חֲזַק, בנימין!

ובנימין שלנו נאזר בגבורה ובבטחון גדול והולך קוממיות, והנה הגזלן לקראתו-איש כפרי, יושב בעגלה טעונה שקים וסלים, ובהם מכל מיני מזונות, וצמד שורים נוהג בה.

– דאברי דיען! (צפרא טבא! [3]) – קפץ בנימין וקרא בקול משונה, שמשתמע לכמה טעמים–מֵעֵין צעקה, תפלה ותחנונים ויאוש כאחד, כאדם שאומר לחברו: הריני בידך ועשה עמי מה שלבך חפץ! וכמי שבוכה ומתחנן על נפשו ואומר: איי, רבוני, חוס ורחם עלי ועל אשתי ועל עוללי וטפי!...

לאחר אמירת „דאברי־דיען" משונה זה נשתתק בנימין, פניו הלבינו, ראשו היה כבד עליו, עיניו קמו, ונכשל ונפל תחתיו–ואבדו עשתונותיו...

כשפקח בנימין את עיניו ודעתו נתישבה עליו, ראה את עצמו מושכב בעגלה על שק גדול מלא בולבוסים [4]), מבוסה בגְלִימָא [5]) של צמר עב. תרנגול כפות [6]) שוכב מראשותיו, מציץ עליו מן הצד באחת מעיניו ומסרטו בצפרניו, וסלים מלאים בצלים ושומים ושאר ירקות מתחת לרגליו. דומה, שביצים היו גם כן שם, מפני שמוץ וקש היו פורחים ועולים לתוך עיניו. הכפרי יושב לו במנוחה על

[1]) גזלן. [2]) מכה אותו. [3]) בקר טוב. [4]) תפוחי-אדמה. [5]) בבגד. [6]) קישור.

מקומי ומקטרתו בפיו, מעורר את שׁוָריו ומזרזם בלשונו: „סאפ, הייטא, סאפ!" אבל השור"ם עצלים ופוסעים פסיעה[1] קטנה, והאופנים מתרעשים בקולי־קולות, כל אחד ואחד על פי דרכו, והקולות מצטרפים[2] לשירה משונה מנסרת[3] באזנים. וכפי הנראה, לא היתה שירה זו לרצון גם להתרנגול, מפני שבכל פעם ופעם, כשהאופנים גומרים תקופה שלמה סביב הסַּדְנָא[4] ומסַיְּמים[5] בשריקה גדולה, בנגון השלשלת, היה מזַדַעְזֵעַ[6], פושט את הרגל לבנימין ומשרט אותו בצפרנו וקורא „קוקוריקי" בזעף ובהתלהבות יתרה כל כך, עד שכמה רגעים לאחר הקריאה היתה נשמעת בת־קול מתגלגלת ומנהמת בגרונו.

בנימין שוכב מבולבל שעה קלה מעונה ומדוכא ואין שלום בעצמיו. מה רבו פגעיו באותו היום וכמה הַרְפַּתְקָאות[7] — פחד, רעב, צנה וקור עברו עליו! הוא שוכב בעגלה ורואה חלומות במדינות הים, כמדומה לו שנשבה לישמעאלים במדבר, והם מוליכים אותו לאחת המדינות, למכרו שם לעבד עולם. הלואי, מהרהר הוא בלבו, שימכרוני ליהודי, ואם ימכרוני לבן־מלך מאומות־העולם או לבת־מלכה, חס ושלום, הרי אבדתי, אבדתי לעולם ועד!...

הכפרי הפך פניו אל בנימין, שהוא שוכב ונאנח. נתמלא עליו רחמים ואמר לו בלעז[8]:

— נו זשידקא, אַ מש‏ָא, טרָאשקי ליפשי? (מה יהודי, רָוַח לך מעט?).

בנימין היה נתון במבוכה גדולה: לדבר בלשון הגוים אינו יכול, וה„בלעזים" שברש"י אינם מחֻוָּרים[9] לו יפה, ומה יעשה? ביצד משיבין להערל הזה, וכיצד בודקין אותו לידע בבירור להיכן הוא מוליכו? התאמץ לקום ולישב, ולא מצא את רגליו.

— טראשקי ליפשי? — שאל לו הכפרי שנית, והדבור: „סאפ, הייטא, סאפ!" יוצא מפיו.

---

[1] צועדים צעד. [2] מתאחדים. [3] חותכת. [4] ציר האופנים. [5] גומרים. [6] רועד. [7] פגעים. [8] בלשון נכריה. [9] ברורים.

רוח הבלשנות[1]) נצנצה בבנימין ופתח את פיו ואמר:

– ליפשי, רק הרגלים, אַי, אַי, אַי!

ובאמירה זו הורה בנימין באצבעו על רגליו, ובקול הקריאה „אַי, אַי!" רמז להערל, שרגליו כואבות מאד.

– איזווידקא טי זשידקא? (מאין אתה יהודי?)–שאל לו הערל.

– איזווידקא טי זשידקא? – חזר בנימין על דברי הערל בנגון הטעמים מהפך־פשטא – יא ניומקא, בנימקי אוב טונעיאדעווקי (אני בנימין, בנימין זה בבטלון).

– טי איז טונעיאדעווקי? קאזשי־זשע שטשָא טי וויטאראשטשיל נא מעני אָטשי אי גליאניש יאק שעלָאני? אלי מָאזשע טי טאקי אי שעלָאני, טראסטצי טוָואי מאטערי! (מבטלון אתה? אמור נא, למה אתה מעמיד עיניך ומציץ עלי כמטורף[2])? שמא אתה באמת מטורף, יכנם הרוח באמך!)

את הפסוק הזה אמר הכפרי כנגד בנימין, הופך פניו אל השורים, מחמר[3]) אחריהם ומזרזם במאמר השָגור[4]): „סאפ, הייטא, סאפ!"

– יָא, סטייטש, יא טעבי לכתחלה קאזאטי, יא ניומקא סאם אוב טונעיאדעווקי (אני הרי לכתחלה אמרתי לך שאני בנימין, אני בעצמי בבטלון) – השיב בנימין, מעקם את צורתו כמבקש רחמים ופורש ידו בתפלה ותחנונים. ומקוצר־רוח וטרוף־הדעת תפלתו טרופה, מעורבת אשדודית ויהודית כאחת: – גוואלד אוב טונעיאדעווקי, זשינקי טעבי זוגתי דאם טשארקע שליש – כוס יי"ש, אי וְחַלָּה שאבאשקאווע בולקע, אי דאברע, גוואלד, דאנקוויעט טעבע תשואות חן.

ונראה שהכפרי הבין כונתו של בנימין.

– יהי כדברך, יהודי–אמר, מתרצה ומתפּיֵס לו ופניו כלַפֵּי[5]) השורים ומעוררם בנחת ובנעימה: „סאפ, הייטא, סאפ!"

לאחר שתי שעות באה העגלה ועמדה ברחובה של עיר בטלון לעיני כל הקהל. אנשים ונשים חרדו לקראתה, קוראים וצועקים כאחד. זה צועק: שמע נא, בן־אדם, תרנגול זה בכמה הוא? בצלים אלו

[1]) חכמת הלשנן. [2]) כמשוגע. [3]) נוהג. [4]) הרגיל. [5]) מול.

בכמה הם? וזה שואל: שמא בולבוסים לך? ושמא ביצים לך? ובתוך הבאים בא פלוני ושואל: שמע נא, בַּר־נַש [1]), שמא ראית יהודי בדרך? יהודי אחד, בְּנְיָמְקִי, נעלם אתמול אצלנו, אבד פתאם, כאלו נפל במים ואיננו?

ועד שהספיק הכפרי להשיב לכל אחד מהם על שאלותיו פשטו הנשים כילק על העגלה, הרימו את הגלימא מעל השקים והשמיעו כלן בבת־אחת קול גדול: הוי בנימין... הרי הוא פה!... ציפה קרונה, בת־שבע־בריינדיל! ירוצו נא חיש מהרה לזלדה ויבשרו לה בשורה טובה, שאבדתה נמצאה, ברוך השם, ולא תהיה עוד עגונה שוממה!

רעש והמולה, והעיר בטלון הומיה! כל יושביה, למגדול ועד קטן, רצים דחופים לקבל את פני בנימין, מעתירים עליו שאלות ומספרים, שהיו מחפשים אותו בנרות אתמול כל היום וכל הלילה. וכבר נואשו ממנו וחשבוהו ל„קדוש" ואת אשתו ל„עגונה" שוממה.

ופתאם בתוך המהומה נדחפה זלדה ובאה בקול בכיה, פרשה בידיה למראית עינה את בן־זוגה [2]) שוכב סרוח כמת ואינו מזיז עצמו ממקומו. והיא נבוכה ואינה יודעת מה לעשות לבעלה, אם לקללו ולכלות בו חמתה ושבר־רוחה ואם לשוש עליו ולשמוח שמחה גדולה, שהקדוש־ברוך־הוא חס עליה והתירה מכבלי העִגון [3]) ברחמיו העצומים. לאחר שעה קלה הובילו את בנימין לביתו בפומבי [4]), כשהוא שוכב עדיין על שק בולבוסים בעגלה וכל בני העיר בטלון הקטנים עם הגדולים היו מלַוים אותו ונתנו לו כבוד כראוי, וקראו לפניו בקול רעש גדול: קדוש, קדוש, קדוש!

והשם „קדוש" נשאר לבנימין מעתה ועד עולם. הוא נקרא „קדוש" וזלדה אשתו „עגונה".

ובאותו היום בא המומחה הבטלוני לבנימין והתעסק ברפואתו בכל מיני התחבולות שבידו—העמיד קַרְנֵי־דְראוּמְנָא [5]) ותריסר־תריסר עלוקות על גבו ועל קדקדו; חפז והקיז לו דם [6]) וגלח את ראשו,

[1]) בן אדם. [2]) בעלה. [3]) אשה שבעלה אבד ואינו ידוע היכן הוא— נקראת „עגונה". [4]) בקהל. [5]) כלים כמין כוסות למציצת הדם. [6]) הוציא לו,

הבטיחהו בשעת יציאתו, שיתרפא, אם־ירצה־השם במהרה, ומחר יזכל, אם יעמוד בו כח, להלוך לבית־המדרש ולברך שם ברכת הגומל".

ד.

בִּנְיָמִין מָצָא עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ וְנִזְדַּוֵּג לְסֶנְדֶרִיל־הָאִשָּׁה.

אותו המעשה בבנימין, שגָרַם [1] יסורים לאשתו ונתן אותו לשיחה בפי הבריות לא די שלא עקר מלבו תשוקתו לאותם המקומות הרחוקים, אלא שעוד הוסיף להשרישה בתוכו ביותר. מאותה שעה נתעלה בנימין בעיניו, כבָקִי [2] בהַוַיות־העולם [3] ומלומד בפגעים, שראה הרבה דברים בעולמו. והיה מכבד את עצמו הרבה יותר בשביל אומץ־רוחו לעמוד בפני נסיונות קשים, להלוך נגד טבע בריָתו ולכבוש פחד ומורך בלבו. התחיל מחשב את עצמו לחקרן שיש לו ידיעה בכל שבע החכמות, הנמצאות בספר „צל עולם". לאדם שמלא כרסו בהרבה ספרי חכמה מעֵין ספר זה ויודע את הנעשה בכל העולם כלו. התחיל מֵבין את מעלת עצמו ומקונן על נפשו, שאדם כמותו הוא כשושנה בין החוחים, והיכן? בבטלון, במקום שמם ובין בני אדם הדיוטים [4], שאינם יודעים בין ימינם לשמאלם! כלתה נפשו ונכספה לעזוב את בטלון במהרה כפי האפשר. יהי רצון—היה מתפלל בלבו—שתגיע השעה הטובה ואזכה לעלות למחוז חפצי ולחזור משם בשלום, בכבוד ושם טוב ובבשורות טובות וישועות ונחמות לכלל ישראל, ואז יכירו וידעו כל בני בטלון, למקטַנָם ועד גדולם, מי הוא זה בנימין ומה רב גדלו וחין ערכו...

לפי שעה לא היו מעַכבין על בנימין את הנסיעה אלא המניעות הקטנות האלו: לא היה יודע בנימין מאַין נוטלים להוצאות הדרך? הרי עני הוא מִיָמיו ואין לו אף פרוטה אחת. דרכו לישב בטל בבית־המדרש כל הימים, וזוגתו, אשת־חיל, היא מפרנסת את ביתה

---

[1] שהסב. [2] כידען. [3] בעניני העולם. [4] בורים.

מחנות קטנה, שפָּתחה משעה שכָּלו לה ולבעלה המזונות על שלחן אבותיה ויצאו לרשות עצמם. והחנות הזו בעצמה, מה היא ומה כל סחורתה? אלמלא היתה אשתו סורגת פוזמקאות[1], מאַחֶרת בלילות החורף ומורטת נוצות, ואלמלא שהיתה מטגנת למכירה שומן לפסח ומשתדלת לקנות בזול מאת בני הכפר, המביאים כל שבר בימי השוק, ולמכרם לאחרים בריוח מועט, לא היה להם מזון כדֵי סִפּוק נפשות ביתם. ימכור אחד מכלי־תשמישו? אבל מה מצאת מכל כלי־הבית? אין שם אלא שתי מנורות נחשת לשבת, שירושה הן לזולדה מאבותיה והיא מצחצחתן תמיד בנחת־רוח. תכשיטים אין לה, חוץ מטבעת כסף שמרגלית אחת קבועה בה, מתנה היא לה מאת חמותה ביום חתונתה. ולמכור אחד מבגדיו? אף זו אי אפשר, הלא כל בגדיו אינם אלא קפוטה בלה לחול וקפוטת־משי לשבת עוד מיום חתונתו והיא מרוסקה[2] וחלולה ככברה, המשי קרוע מבחוץ ובד צהוב מציץ מבין הקרעים מבפנים.

וגם ביציאה גופא היה בנימין מתקשה ולא ידע כיצד יצא מביתו? להַרְצות[3] דבר הנסיעה לפני זלדה ולהיות נמלך[4] בה על עִנְיָנָיו – אי אפשר, שהרי בזה היה מביא מהומה בביתו. אשתו היתה מיַללת ומורידה עליו דמעות, כסבורה שיצא מדעתו. כלום יש דעה באשה להבין ענינים נכבדים כיוצא באלה? אשה, אף על פי שאשת־חיל היא, סוף סוף אינה אלא אשה. יתגנב ויברח מפני אשתו? – גם זה קשה, ויש בו מֵעֵין מנהג איש ליטאי. ישב תחתיו בביתו ויסיח[5] דעתו מכל ענין הנסיעה? – זה אי אפשר כלל, והרי הוא כמאֻבר עצמו לדעת. הנסיעה הזו נקלטה[6] בעצמו ובשרו של בנימין ושגה בה בכל עת. גם בחלום היה מהרהר בה. הנסיעה תקפה על בנימין והיתה שולטת בו בכל רמ״ח אבריו ומשֻעבדת לה את עיניו ואת אזניו שעבוד גמור כל כך, עד שפסק לראות ולשמוע את כל מה שלפניו במקומו, ואינו רואה ושומע אלא כל מה שנעשה במרחקי ארץ, באותם המקומות שם... כשהיה מסיח עם הבריות היו

[1]) זאָקען. [2]) קרועָה. [3]) לספר. [4]) להתיעץ. [5]) יסיר. [6]) נכנסה ונקבעה.

הדברים: אינדיא, סמבטיון, אַנטיקוֹדָא, שפיפון, שמיר, חמור, פרדה, חרוב, כצפיחת, ישמעאלי, קרר, גזלן וכיוצא בהם-יוצאים מפיו בערבוּבְיָא [1]) ובהתלהבות משונה. ומה יעשה ויוכל לכל המניעות הללו המעַכבות עליו? דבר זה בקש בנימין ולא מצא עצה ותחבולה. היה מרגיש בנפשו, שצריך לו איש כלבבו להתיעץ עמו בדבר גדול זה.

איש היה בבטלון ושמו סנדריל, כשם אביו־זקנו רבי סנדריל, עליו השלום. זה הסנדריל היה איש תם, פשוטו כמשמעו, בלא שום התחכמות כלל. מקומו בבית־המדרש היה מאחורי הבימה, וזה בלבד סימן מספיק לו, שלא היה אדם חשוב מטובי העיר. בדברי שיחה, שמסיחים בבית־המדרש ובשאר המקומות, לא היה אומר כלום, אלא מאזין ומקשיב, כשומע מאחורי הפַּרגוד [2]) ושותק [3]). וכשאירע [4]) פעמים שפָּתַח סנדריל את שפתיו והדבור יוצא מפיו, געו [5]) כלם בשחוק, לא מפני שאמר דבר חכמה ומילתא דְבְדִיחוּתָא [6]), אלא מפני שדבורו בעצמו מסוגל לבַדח [7]) את הבריות, ואף על פי שאין בו כלום ממה שמביא את אחרים לידי גיחוך [8]). והוא בעצמו היה מעמיד עיניו ותוהא על מה ולמה שוחקים. ומעולם לא התרָעֵם [9]) בשביל כך, מפני שהיה רך ונכנע בטבעו, כמו שנראה פעמים בין הבהמות פרה מצוינת במדת הכנעה יתרה, ולא עלה על דעתו אפילו, שיש לו להתרעם. „פלוני שוחק, היה אומר, מה איכפת לי? ישחק לו כרצונו, מסתמא הוא נהנה מזה". אף־על־פי־כן צריך להודות, שבדבורו של סנדריל נמצאה פעמים סְבָרָא ישרה, אף שהוא לא נתכַּוֵן לה כלל והיה אומרה בתמימות שלא מדעתו. הכל היו חומדים להתקלס בו. החרולים, שבני ישראל נוהגים לזרוק זה על זה בתשעה־באב, רובם היו פורחים ומסתבכים בזקנו ובפאותיו; ורוב כסתות מטונפות, שנוהגין להטיל איש על חברו בליל הושענה־רבה בבית־הכנסת, עלו בחלקו של סנדריל. וכנגד זה המיעוט מן גלוסקָאות [10]) של כוסמין ומן יי"ש של „תקון" [11]), או מן יי"ש סתם,

[1]) ערבוב. [2]) המסך. [3]) מחריש. [4]) כאשר קרה. [5]) הרימו קול. [6]) מלה של בדיחות, הלצה. [7]) לשמח. [8]) שחוק. [9]) התאונן. [10]) רקיקים. [11]) שנותנים ה„חסידים" לתקון נשמת המת.

עָלו גם כן בחלקו. כללו של דבר, סנדריל היה בכל זמן ובכל מקום כַּפָּרַת הרבים. סנדריל לא היה עקשן בטבעו – זה אומר כך, יהא כך, ואינו מקפיד. סנדריל עשה רצונם של חבריו, לא שעשה רצונו כרצונם כדי שיעשו רצונם כרצונו, אלא פשוט, עשה רצון אחרים. מַרְגְּלָא בפומיה [1]: אתה רוצה דוקא כך, מה איכפת לי? יהא כך. בין ילדים היה ילד כמותם: היה מהלך בחברתם, מסיח ומשחק אתם ביחד ונהנה מזה הנאה מרובה. בתוכם היה סנדריל באמת כבהמה נכנעת, שמניחה לתינוקות לרכוב על גבה ולַקרְצֵף [2] לה את סנטרה. עזי־פנים שבתינוקות היו עולים על גבו וממרטים את פאת־זקנו. רוח הגדולים לא היתה נוחה מהם פעמים, משום שראו בזה חלול כבוד של פאת־זקנם ושל כבוד עצמם, והיו גוערים בהם בנזיפה: הזהרו, עזי־פנים, במי שגדול מכם בשנים, ביהודי בעל זקן! – מה בכך, היה אומר סנדריל, מה איכפת לי? הניחו להם וימרטוני מעט.

בביתו לא ראה סנדריל חיים טובים. אשתו היתה שוררת בביתו והוא התענה תחת ידה; היא היתה מַטֶּלֶת עליו אימה ומחלקת לו פעמים מכות בַּאַפּה, והוא מַרכין [3] ראשו ומקבל אותן באהבה. בימים שלפני החג היתה מעמידתו לסַיֵּד את הבית בסיד, ומכסה את ראשו במטפחת וקושרתה מתחת לזקנו. הוא היה קולף לה בולבוסים, מגלגל ופותֵת [4] את הלוקשי"ן, עוסק במלואת דגים, נוטל גזרי עצים ונותנם במערכה בתנור ומצית בהם אש, כאורח הנשים, ובשביל כך היו קוראים לו סנדריל־האשה.

אותו סנדריל־האשה בחר לו בנימין לאיש־סודו, לגלות לפניו את לבו ולטַכֵּס [5] עמו עצה היאך ליַשב כל הקושיות. ומה ראה בנימין שבחר דוקא בסנדריל? מפני שבנימין היה מרגיש בלבו תמיד מעין חבה וגעגועים לסנדריל. דעתו היתה נוחה ממנו וסובר: כמותו בכמה ענינים. ופעמים היה מדושן עונג וששׂ על אמרי פיו בדברי שיחה ביניהם. ואפשר עוד גם מטעם זה, שבנימין סמך על מדתו זו של סנדריל, שאינו עקשן, ואמר בלבו, שסנדריל יקבל את דבריו

---

[1] רגיל היה לומר. [2] לגרד. [3] כופף. [4] הותך. [5] להתיעץ. [6] חושב.

ברצון ויסכים לכל מה שיציע לפניו. ואפילו אם סנדריל יהא מתעקש בכמה פרטים, סוף סוף יהא מנצחו. בעזרת השם ובחלקת לשונו...

ויהי כבוא בנימין לסנדריל וימצאהו יושב על ספסל־החלב וקולף בולבוסים. אחת משתי לחייו מתלהטת ואדומה, ומתחת לעיני כעין התכלת וסריטה וגרידה בבשרו שם, כסריטה שנעשית בצפורן ידי אדם. והוא יושב עצב ושומם ושָרוי [1] בצער, כבת ישראל זו, שבעלה עזבה והלך לו למדינת־הים, או כמו אשה, שבעלה עמד ונתן לה מכת־לחי...

אשתו של סנדריל לא היתה אותה שעה בביתה.

– צפרא טבא, סנדריל! מה לך, חביבי, שכך נפשך עגומה [2]? – אמר בנימין בכניסתו, מורה באצבעו לסנדריל על לחיו – האות הזה לך מהו? כלום הוא עוד הפעם מעשה ידיה של זו?... היכן היא, הפלונית שלך?

– בשוק.

– טוב ויפה מאד! – קרא בנימין מרוב שמחה – הַנַח, חביבי, את הבולבוסים שלך ובוא ונתיחד בחדר... ואיש אין שם? אין לי עתה חפץ באיש עומד על גבנו – רצוני לגלות לך את לבי, יותר לא אוכל להתאפק, דמי רותחים בקרבי ואליך תשוקתי. מהר ובוא אחרי, שמא תבוא היא בינתַיִם ותפסיק אותנו באמצע.

– רצונך במהרה, יהא במהרה. מאי איכפת לי? – אמר סנדריל ונכנס לתוך החדר.

– סנדריל – פתח בנימין ואמר – אמור לי, יודע אתה מה הוא שם... מחוץ לבטלון, שם... שם?

– יודע אני ויודע, הפונדק מ ר ז ח ה שם, בו אתה מוצא פעמים מעט יי"ש מן המובחר.

– שוטה שבעולם, כנגד מקום רחוק אני מדבר, רחוק הרבה מזה!

– עוד רחוק יותר מן הפונדק הזה! – אמר סנדריל משתומם – לא, מקום רחוק מאותו הפונדק איני יודע. ואתה, בנימין, אתה יודע?

---

[1]) נתון. [2]) עצובה.

– אם אני יודע? תשאלני. מה שאלה היא? יודע אני ויודע. אבן שם יִשוב העולם נגלה בכל כבודו! – קרא בנימין בהתלהבות, כקולומבוס בשעתו, בשעת מציאת אמיריקא.

– ומה זה שם?

– שם, שם, – נתלהב בנימין, מתנענע ואומר–שם שפיפון, שמיר...

– אותו השמיר, שֶבּוֹ היה שלמה המלך בוקע את האבנים לבנין בית־המקדש?–נכנס סנדריל לתוך דברי בנימין ושאל בתמימות.

– כך, כך, רחימאי [1], הכל שם. שם כל המקומות, אותם המקומות... ואף ארץ־ישראל שם... רצונך להיות שם?

– ואתה רוצה?

– מה שאלה היא? רוצה אני ורוצה, וגם אהיה שם במהרה.

– מקנא אני בך, בנימין. שם תמלא כרסך בחרובים ובתאנים ובתמרים. אשריך וטוב לך!

– גם אתה, סנדריל, בידך לאכול מפרי הארץ כמותי. יש לך שוטה, חלק בארץ־ישראל כמותי.

– אמת, חלק בארץ יש לי, אבל הֵיאך מגיעין לשם? הרי התוגָר [2] יושב שם.

– לדבר זה, סנדריל, יש תרופה. אמור נא לי, שמעת מִיָּמֶיךָ מה שמספרים על היהודים האדמונים?

– הרבה ספורי־מעשיות שמעתי עליהם בבית־מדרשי מאחורי התנור. אבל להגיד בדיוק איה מקומם ובאיזה דרך באים לשם, דבר זה איני יודע. אלמלי הייתי יודע, מסתמא הייתי מודיעך. ולמה לא? מה איכפת לי?

– ראה נא, סנדריל, ואני יודע – אמר בנימין בגאוה, מוציא מחיקו את הספר „שבחי ירושלים" – עתה שמע ואקרא לפניך מה שכתוב בזה:

„בהגיעי לברוט" כך נאמר שם – מצאתי ראיתי ארבעה

[1] חביבי. [2] ישמעאל.

יהודים בַּבְלִיִּים ודברתי עם אחד מהם, שהיה יודע לשון־הקודש, ושמו ר׳ משה, והגיד לי אמיתות מנהר סמבטיון, כי שמע מישמעאלים שראוהו, וכי לשם בני־משה בלי ספק״. ושם עוד כתוב לאמר: „גם הנגיד יצ״ו [1]) ספר לי, כי זה שלשים שנה נתאַכסן [2]) בביתו אחד שהיה משבט שמעון ואמר, כי יש במקומו עשרה שבטים, אחד מהם שבט יששכר עוסק בתורה ומאותו השבט נשיא עליהם״. ונוסף לזה הרי גם כן בספר זה שלפניך, הוא ספר „מסעות בנימין״, נמצא כתוב כהַאי לישנא: „ומשם מהלך שמונה ועשרים יום להרי ניסַבון, אשר על נהר גוזן, ויש שם וכו׳ ארבעה שבטים מישראל שבט דן ושבט זבולון ושבט אשר ושבט נפתלי וכו׳ ויש להם מדינות וכרכים בהרים. מצד אחד מקיף אותם הר גוזן ואין עליהם עול גוים, כי אם נשיא אחד עליהם ושמו ר׳ יוסף אמרכלא הלוי וכו׳ ויש להם ברית עם כופר אל תור״ך״. ועוד כתוב שם כמה וכמה דברים על בני־רכב בארץ תימא, שיש עליהם מלך יהודי, והם צמים ומתפללים תמיד לה׳ על גלות ישראל. ועתה מה דעתך, חביבי, אלמלי, למשל, ראו פתאום אותי, את אחיהם בנימין מבטלון שבא לראות פניהם? ומה אתה אומר לזה, סנדריל? בבקשה ממך, אמור נא!

– הם יהיו מדושני עונג, אומר אני לך בנימין. לא דבר קטן הוא אורח כזה, אורח יקר כמותך! כל אחד מהם יזמין אותך לסעוד אצלו, והמלך אמרכלא מסתמא אף הוא יעשה לך משתה. בבקשה ממך, אמור להם שלום בשמי. אלמלי היה בידי, חייך, שהייתי מהלך עמך לשם גם אני.

– הבה! – קרא בנימין מתלהב מתוך מחשבה חדשה שנולדה במוחו – שמא באמת, סנדריל רחימאי, היית מתארח עמי לחברה בנסיעתי. עכשיו, שוטה, שעת הכושר לך והזדמנות טובה. הרי אני הולך לשם בלַאו הָכִי [3]) ואקחך עמי. טובים השנים מן האחד, טִפש! למה תשב פה, שוטה שבעולם, ותשא עול גלותה של זוגתך

[1]) ר״ת: ישמרהו צורו וגואלו. [2]) נתארח. [3]) בלא זה.

המרשעת? הביתה וראה מה היה לה, ללחי שלך. אוי לך ואוי לנפשך, מה רע חלקך ומה מר גורלך אצלה! שמעני, סנדריל, לכה ונלכה! ובטוח אני שלא תתחרט על כך.

– אם רצונך דוקא כך, יהא כך. ואלא היא, כלומר זוגתי? מה איכפת לי? כלום צריך אני להודיעה להיכן אני נוסע?

– נשמתי ורוח אפי, הבה ואנשקך! – קרא בנימין בשמחה רבה, מחבק את סנדריל־האשה באהבה – במאמר אחד תְּרַצְּתָּ לי קושיא גדולה וחמורה [1]. כמותך גם אני אומר עכשיו? ואלא היא, כלומר זוגתי? מה איכפת לי? אבל עוד קושיא אחרת יש: מאין נוטלים להוצאות הדרך?

– להוצאות הדרך? כלום רצונך, בנימין, לעשות לך מלבושים חדשים או לחַדש את פני קפוטתך הישנה? אם אתה לו שמעני ואמרתי לך, שאין צורך בדבר זה. אדרבא, להולכי דרך נאותות ביותר שלמות בלות. שם מסתמא יתנו לנו קפוטות חדשות ונאות.

– אמנם כן הוא, שם אין לי לדאוג כלום. אבל עד שנבוא לשם אנו צריכים, לפי שעה. לממון מעט. לצרכי אוכל־נפש.

– מה אתה, בנימין, סובר בצרכי אוכל־נפש? כלום יש בדעתך לטלטל עמך בדרך כלי־בשול ומיני מאכל? הא למה לך? וכי אין אכסַניות [2] ובתים בדרך?

– איני יודע מה כַוָנתך, סנדריל – אמר בנימין בתמיה.

– כונתי כך היא – ענה סנדריל בתמימות–כיון שיש בתים בדרך, אפשר לחזור אַגַב אורְחָא [3] על הפתחים. ומה שאר היהודים עושים? היהודים מחזירים על פתחי אחיהם זה אל זה, הַלָלו היום והללו מחר, ואין כאן לא בושה ולא כלימה, חלילה. הרי מנהג ישראל הוא ואין זה אלא גמילות־חסד.

– יפה אמרת – קרא בנימין בשמחה – עתה אורו עיני. הריני מוכן ומזומן עכשיו ויש לי כל צרכי, ברוך השם. עוד מחר בהשכמת

---

[1] קשה. [2] בתי־מלון. [3] בינתים.

הבקר, כשיהיו הכל ישנים, נוכל לצאת לדרך בכי־טוב [1], ומה לנו לאַבד זמן חנם? מסכים אתה לכך?

– רצונך למחר, יהא למחר, מה איכפת לי?

– מחר בהשכמת־הבקר אצא מביתי בהשָׁאי [2], ואצל החורבה, בית־הרחים של רוח, אמתין לך שם. זכור, סנדריל, מחר כעלות־השחר תקום ותבוא לשָׁם. זכור ואל תשכח – חזר בנימין על דבריו והפך פניו לצאת.

– המתין נא, בנימין, המתין עוד מעט–אמר סנדריל, ממשמש בחלוקתו [3] ומוציא משם חתיכת עור מזוהם, צרור ומקושר מכל צדדיו בקשרים הרבה. הנך רואה, בנימין, זה חלקי מכל עמלי וזה כל הוני, שעלתה לי לקבץ תחת יד זוגתי מיום „שנִשאתי" לה ועד הנה. צרור כסף זה יספיק בהתחלת הנסיעה.

– עכשיו, מחמל נפשי, ראוי אתה לנשיקה, לנשק כל אבר מאברי גופך! – קרא בנימין בששון, מחבק את סנדריל־האשה ומגַפפו [4].

– תפח רוחך! הביטו נא, את הנאהבים והנעימים האלה, את געגועם וחבתם הגדולה! הם עומדים שם ומחבקים זה את זה, ופה בבית עומדת עז ואוכלת את הבולבוסים, יאכלו תולעים את בשרך מעליך – נשמע פתאם קול צעקה.

הקול קול זוגתו של סנדריל. חמתה בערה בה כאש להבה; ידה האחת נטויה אל העז וידה השנית לסנדריל, שולחת אצבע, ורומזת לו לבוא אצלה. סנדריל מרתית [5] ופוסע פסיעה קטנה. אָבָל וחפוי־ראש, כתינוק שסָרַח [6] ועשה מעשה ואומרים למתחו על העמוד וליַסרו בשוטים.

– חֲזַק ואמץ, יקירי! זה לך מידה בפעם האחרונה. זכור נא למחר – גחן [7] בנימין ולחש באזני סנדריל, והתחמק ונמלט מן הבית.

---

[1] כאור הבקר. [2] בדממה, בלאט. [3] בשמלתו, מעין כתנת. [4] מחבקו.
[5] רועד. [6] שחטא. [7] כפף את עצמו.

ה.

בִּנְיָמִין וְסֶנְדֶּרִיל יוֹצְאִים בְּיַד רָמָה.

למחר, כעלות עמוד־השחר, ועדַיִן עת צאת פרות בטלון לשדה לא הגיע – ובנימין הנה זה עומד אצל הרֵחַיִם של רוח עם צרורו על שכמו. בתוך הצרור נמצאו כל המכשירים [1], הנצרכים לו לנסיעתו זו, היינו: טלית ותפלין, סדור „דרך החיים״, „חק לישראל״, ספר תהלים וכל אותם מיני הספרים, שאילולי הם לא היה יכול לזוז ממקומו, כאומן בלא כלי־אומנתו. קפוטתו של שבת אף היא היתה מקופלת [2], מפני שחובת יהודי היא לנהוג כבוד בבני־אדם ולהתנאות [3] לפני הבריות. בכיסו נמצאו כחמש עשרה פרוטות, שבשעת יציאתו עלתה בידו להוציאן בחשאי מתחת מראשותיה של אשתו. קצור הדברים, בנימין היה עמוס בכל טוב ואין דבר מעכב להתחיל נסיעתו.

ובין כך יצאה החמה בזיו־כבודה והשקיפה ממעונה לארץ במאור פניה. האילנות והדשאים, שראשם עוד נמלא טל ורסיסי־לילה, מתענגים מטובה בפנים שוחקות, כתינוקות הללו שעוברים פתאם מיגון לשמחה ומבכי לשחוק, על ידי צעצועים מבהיקים, כשהדמעות עדַיִן על עפעפיהם. הצפרים טסות [4] ופורחות ופותחות את פיהן בשירה ובזמרה באזני בנימין, כאלו הן מצפצפות ואומרות: לכו נרננה לנפש אדם זה אצל הרחים, ובזמירות נריע לו! הלא הוא בנימין, הוא בעצמו ובכבודו, הוא בנימין הבטלוני, אלכסנדר מוקדון בדורו, העוזב את ארצו ומולדתו, מפקיר [5] את אשתו ובניו והולך בשליחותו של מקום לסופו של עולם! הנה זה בנימין הגדול, שיצא כשמש מתוך אהלו וישיש כגבור לרוץ ארח בתרמילו על שכמו, עז הוא כנמר וקל כנשר לעשות רצון אבינו שבשמים! נקדמה פניו בתרועה, טרילילי־טריל! שירו לו, זמרו לו, טרילילו־לו והרנינו את לבבו!...

[1]) ההפצים. [2]) מכופלת ומסודרת. [3]) להתיפות. [4]) עפות. [5]) מניח ועוזב.

ובאמת דץ [1] בנימין באותה שעה, נהנה ואומר בלבו: מי מבני אדם מאושר כמותי? ברוך־השם, יש לי כל צרכי ואיני חסר כלום, לאשתי איני דואג, הרחמן הוא יפרנסה בכבוד, אותה ואת בני ביתי, וישלח ברכה במעשה ידיה, ואני בעצמי הריני צפור־דרור, חפשי ככל עוף השמים, וכל הארץ הלא לפני היא. באומץ רוחי ובנסיונותי ובידיעתי בכל שבע החכמות לא יאבד איש כמותי בכל מקום. וחוץ לזה, הלא אני יהודי והריני בעל בטחון.

לבו של בנימין שמח כל כך, עד שנפתחו שפתיו וזמר „מלך עליון" יוצא מגרונו ומתנגן מאליו בנעימה דקה. קול רנתו נתערב עם צפצוף הצפרים, עם זִמזום [2] הזבובים, עם צִיוץ הצרצור [3], ועלו בתרועה – מזמור שיר הכבוד למלך בשמֵי־מרום.

הבוקר הולך ואור – וסנדריל איננו. בנימין התחיל דואג לו ומצטער וערבה שמחתו. צופה ומביט לכל רוחותיו, עיניו רואות וכלות אליו, אבל לשוא, אין גוף ואין תמונת הגוף – סנדריל איננו! והוא שואל ומשיב לו לעצמו: אפשר המרשעת שלו נתנה עליו עבודה קשה בבית? אבל השעה הזו עדין לא שעת עבודה היא. כל בני העיר בטלון עוד סרוחים על משכבותם ושקועים בתרדמה. בנימין שָׁרוּי [4] בצער גדול ואינו יודע מה יעשה. לחזור לביתו? חלילה לו! אלכסנדר מוקדון הרי הוא בעצמו הרס את הגשר [5] לאחר שעבר עליו לאינדיא, כדי שלא יוכל עוד לחזור משם למקומו. ולצאת יחידי בלא סנדריל בן־לְוָיָתו? – לא ניחא [6] לו ואי אפשר לו. לסנדריל תשוקתו, ולו הוא צריך מאד. משעה שנזדוג לו אורו עיניו. אם אין סנדריל הולך עמו, נראה לו עכשיו דרכו קשה ומשונה. למה הדבר דומה, לספינה שאבד קְבַרְנִיטָהּ [7] או מלכותא בלא משנה־למלך.

ועד שבנימין עומד מצפה ומצטער, נראה לו מרחוק כדמות בן־אדם, ספק סנדריל ספק אינו סנדריל, וכמדומה שהדמות העולה שם עוטה שמלה, אשה ועל ראשה מטפחת. בנימין נתחלחל פתאם

---

[1]) שמח. [2]) צפצוף. [3]) מין ארבה (גריללע). [4]) נתון. [5]) המעברה. [6]) נוח. [7]) מנהיג שלה.

ופניו חָוְרוּ כסיד. איקונין [1]) של אשתו נראה לו, אשתו הולכת אליו! לא, אינה הולכת, אלא נחפזת כאַיָלה שלוחה, עוד מעט והנה זו באה, מתנפלת עליו בזעם אפה, מכלה בו את חמתה ורוחה הקשה ומושכָהו לביתו בבכי ויללה, ונכון לו יום חושך.

„אל אלהים הוא יודע – כך מספר בנימין בעצמו – כמה נבהלתי וכמה יסורים טעמתי באותה שעה. מוטב היה לי לפגוש מאה שפיפונים ואל אשתי, שהשפיפון נושך את הגוף, ואשה בשעת כעסה נושכת ועוקצת את הנשמה. אבל הקדוש־ברוך־הוא אזרני חיל, ומיד נשאתי את רגלי באומץ לב – וברחתי... ונסתרתי מאחורי הכותל של בית־הרחוּם, אורב שם במסתרים כאריה בסוכו".

לאחר שעה קלה קפץ בנימין ויצא ממסתריו, קופץ ושואג בקול, כשאגת איש משוגע:

– הללויה... סנדריל!

סנדריל למוש חַלַטִיל פסים, ינאַפחת מזוהמת – מקופלת וקשורה לו על לחייו. מתחת לשתי עיניו שרטת בעורו, מקלו בידו ותרמיל גדול על שכמו. אותה שעה נשא חן בעיני בנימין, ככלה נאה בעיני דודה. בנימין מסַפר לנו את שמחתו בשעת הפגישה הזו במשל ומליצה, כהאי לישנא: „באיל תערוג על אפיקי מים, כהולך במדבר ציה ולשונו בצמא נשתה, ופתאם לפניו מקור מים חיים נוזלים מראש צורים, ישבור צמאו וישיש בשמחה, כן ששה נפשי השוקקה על סנדריל, בן־זוגי, זה דודי וזה רעי הנאמן!!"

– מה היה לך, סנדריל, שהיית שוהה [2]) כל כך?

– מה תמיה יש בזה – החזיר סנדריל בתמימות – קודם כל הרי הייתי צריך להלך אצלך, לביתך, ועד שהלכתי ובאתי ועד שהספקתי להעיר את זלדה זוגתך, בין כך ובין כך עבר זמן רב.

– להעיר את זלדה! – צעק בנימין צעקה משונה – סנדריל למה עשית כך, איש משוגע ומטורף!

– למה? אתה שואל – אמר סנדריל בתמיה – כשהייתי מתרפק

---

[1]) צורה. [2]) מתמהמה.

מתחלה על כותל החורבה מאחוריך, שאתה לן שם יחידי, ואין עונה, התחלתי מַקִּיש [1]) בכח – קיש־קיש־קיש, על דלת הבית. והנה הקיצה זלדה משנתה וקפצה מעל משכבה נבהלה ומבוהלה, ושאלתיה עליך.

– סנדריל, אבדנו! שאול מתחת הרגזת לנו. הרי זלדה תרדוף ותשיג ותחלק...

– אִי, אל תירא, בנימין! זלדה באה עלי ברוגזא [2]) ושלחה אותי לעזאזל, כאלו פגמתי בכבוד קפוטתה ונשאתי את רדידה, את הַימפירקי מעליה. „לך למיתה אתה ובעלי שניכם יחד!" – אמרה ברוגז ובקצף גדול וסגרה הדלת בפני. הייתי עומד מבולבל ומשתומם שעה קלה בחוץ, עד שנזכרתי לבסוף ברחים של רוח, והבינותי מדעתי, שמסתמא כבר יצאת מביתך ואתה עומד וממתין לי בזה. וזהו פירוש הדברים, שאמרה לי זוגתך: „לך למיתה אתה ובעלי שניכם יחד!" לך למיתה – מסתברא [3]), שהיא ראתך יוצא מן הבית.

– מה אתה, סנדריל, מה אתה אומר? היא ראתני!... אפשר היא הולכת... והיא אחרינו?!

– חלילה, בנימין. היא סגרה את הדלת בעדה ונעלה. כשהייתי חוזר ומקיש על הדלת, מקיש ואומר: זלדה! זלדה! מה בנפשך להודיע לבעלך, זלדה? או שמא [4]) רצונך לשלוח לו כלום, זלדה? שתקה ולא החזירה לי תשובה. דומה, שהיא נרדמת בכל חושיה תרדמה מתוקה, אל נא תשלוט בה עינא בישא. אם כן, אם את מתנמנמת, זלדה, נוחי לך על משכבך – ושלום לך! ברכתי אותה ונפטרתי והלכתי לי לדרכי.

דברי סנדריל האחרונים היו סם־חיים לבנימין והניחו את דעתו. רוחו שבה אליו והוא מרגיש כאלו אבן מעמסה נתגלגלה מעל לבו. פניו מבהיקים ועיניו מתלהטות מרוב שמחה.

– עתה אתה, סנדריל – קרא בקול – עתה קום ונלך בשם ה'!

באותה שעה נשמע קרקור של צפרדעים עולה מתוך בְּרֵכָה

---

[1]) מכה, דופק. [2]) ברוגז. [3]) הסברא נותנת, נראה. [4]) אולי.

אחת שם, כאלו התעוררו יחד לפטור את תַּיָרינו בברכת־שלום וקִרקְרו להם ממעמקים שירת „אשרי תמימי־דרך" – בקול רעש גדול!

ו.

רֵאשִׁית הַמַּסּוֹת הַגְּדוֹלוֹת בַּדָּרֶךְ.

בחפזון יצאו התַּיָּרים שלנו לדרכם, מרימים פעמי־רגליהם ורצים בכל מאמצי־כח, כאלו הוציאו מִכֶּבֶל רגלם ונסים על נפשם, או כאלו נוגשים אצים בם ברצועה ודוחים אותם מאחור. הם נחפזים ושולי־בגדיהם מתבדרים[1] ומרחפים באויר, והיו התַּיָּרים דומים לספינה שָׁטָה בים וכל וילוניה[2] פרושים. העורבים והיונים, השטים ימלקטים על פני השדה, סרו מהר מן הדרך ביראת־הכבוד והתעופפו לכל רוח בקול צְוָחה מפחד מיני ברואים הללו, הולכי על שתים, הרצים דחופים בחשק ובזריזות יתרה. אין כח בקולמוס[3] לצַיֵּר את רוב אשרם של תַּיָּרינו באותה שעה. נפשם נהנה הנאה משונה ורוחם נוחה מאד: נוחים הם כל אחד מגופו ועצמו, נוחים הם זה מזה ונוחים הם מכל העולם כלו. והנאתו של סנדריל גדלה עוד ביותר, שנמלט מתחת ידי אשתו ונגאל משעבוד גלות קשה של זו. יום אתמול היה לו יום רע ומר ביחוד, יום חשך ופורענות, שהשאיר לו לזכרון פצעים וחבורות בבשרו, יום עברה ותוכחה ונאצה, יום תלישת שערות מזקנו המדולדל, יום שנתן בו כתבת־קעקע ושרט בבשרו מתחת שתי עיניו. לא עליכם, הגברים, מתנת־יד זו, שקבל סנדריל אתמול בבוקר מיד זוגתו!

וכך היו התַּיָּרים שלנו ממהרים ורצים בנשימה אחת מחרישים ושותקים ואין דובר דבר, עד שגופם נתחמם מאד וטפות גסות של זעה מבצבצות[4] ויוצאות על פניהם. סנדריל התחיל מתיַגֵּעַ, פוסק[5] לפרקים הליכתו ועומד ומַנְשם בכבדות מקוצר־רוח.

[1]) מתפזרים. [2]) יריעותיה. [3]) בעט. [4]) מתפרצות ויוצאות לחוץ. [5]) חדל.

– מהר, מהר, סנדריל! – קורא לו בנימין ומזרזו, נחפז ועובר לפניו, כגבור אוזר חלציו ורץ למלחמה בחרבו ובקשתו.

– בבקשה ממך, בנימין, חוס ורחם על נפשי! –מבקש סנדריל רחמים – אין עוד כח בי לרוץ אחריך, דומה דודי לצבי על ההרים או לתַיִש רץ לפני העדר.

– מהר, מהר, סנדריל – קורא לו בנימין וממהר והולך לפניו, מתגאה ומתנשא בגבורתו – אני אומר לך, סנדריל, כך הייתי הולך עד סוף העולם.

– אבל, בנימין, בבקשה ממך, למה אתה אץ ברגלים כל כך? – שאל אותו סנדריל – חייך, שלא נאחר כלום. ואפילו אם נתמהמה יום אחד או יומים לבוא לשם אין הסכנה גדולה כל כך. העולם לא יהא חרב בימים מועטים האלו. וכפי ששמעתי, יש לו לעולם להתקַיֵם עד האלף השביעי, עוד כמה מאות שנה.

– מהר, סנדריל, מהר, אין לאַבד זמן לבטלה[1]! זריזים כל מה שמקדימים נשכרים. הטריח את עצמך סנדריל, והוסיף אומץ. ואם כחך תש מעט, אין בכך כלום. כנגד זה כשתגיע אם־ירצה־השם, למקומך, לשם... תחליץ עצמותיך ותשב בשלוה כבן־חורין.

– בחכמה תדבר, בנימין! אתה אומר מהרה. מה איכפת לי, יהא מהרה. מצדי אין מניעה. אבל מה עושים עם הרגלים עם הרגלים שלי מה עושים?

על־כרחו[2] נשמע בנימין לסנדריל ומנע את רגליו מפסוע פסיעה גסה[3], וכצאת השמש בגבורתו והחום גבר מאד, כרעו נפלי תַיָרינו אצל החורשה בצדי הדרך. עיפים ויגעים הם משתטחים מלא קומתם על הארץ, מנשמים בכבדות ונאנקים ומזיעים. החטטין[4] והפריטות, שהגלידו[5] מעט על פני סנדריל, התחילו מפעפעים ומתמסמסים[6] מזֵעָה וחום השמש והיו קשים לו כמחט בבשרו. ולאחר שנתישבה דעתם מעט נטלו איש את הטלית־ותפלין שלו ועמדו להתפלל. בנימין היה מאריך בתפלתו, מנענע כל אברי גופו,

[1]) לריק. [2]) שלא לרצוני. [3]) גדולה. [4]) הנגעים. [5]) העלו קרום. [6]) נמסים.

ומתפלל בדחילו ורחימו ¹) ובכונה גדולה. ראוי היה בנימין כוס יי״ש אחר עבודה זו, אבל היי״ש מאין נמצא לו? גם בפת חרבה, אלו נמצאה בפלו, היה מסתפק ואומר ברוך הטוב והמטיב. כרסו הריקה תובעת מזונותיה והוא מצדו מוכן לאכילה גסה לאחר מהלך רב ועמל הדרך – ובידו אין לחם אפילו כזית! מה עשה? עשה מה שכל יהודי עושה בשעה שהוא רעב: מתחכך ²) וגוהק ופוהק ³), מלקק את שפתיו בלשונו ובולע את רוקו, נודד כתף, מחזיק בזקנו ומסלסל פאותיו ומתאנח ונאנק. וכך היה בנימין עושה ומתחכך יפה יפה, עד שנמלך והוציא ספר מתרמילו כעין מחזור, קורא בו בלחש ומצפצף בנגון „אקדמות" בנעימה.

– סנדריל – הפסיק בנימין קריאתו – יודע אתה במה אני עוסק עכשיו, ולמה אני מטעים את קריאתי עכשיו בנגון זה?

– בודאי רעב אתה – החזיר סנדריל בתמימות.

– כלפי־לייא ⁴) – נענה בנימין – ואם רעב אני מה משמע מזה?

– משמע מזה, כי לך נאה לזמר. הרי כך המשל אומר: „אימתי יהודי מזמר? כשהוא רעב". אתה, בנימין, בשלך, הנעים זמירות כרצונך, ואני בשלי – השיב סנדריל, ובשעת דבורו פשט את ידו לתוך החבילות והוציא משם את תרמילו.

– אינך יודע ומבין, סנדריל, כנגד מה אני עושה זאת – אמר בנימין – שמע נא, שוטה, ואפרש לך טעמו של דבר.

אבל סנדריל עושה בינתים את שלו ומתיר במתינות את תרמילו. בנימין הביט אליו ופניו נהרו. גם פת ופרוסות חלה, שנשתיירו ⁵) מיום השבת, גם קשואים וצנון ובצלים ושומים, הכל היו בתרמיל זה! סנדריל טרח כאשת־חיל להכין צידה לדרך, ובשביל כך נתחבב על בנימין עוד יותר מבתחילה. בנימין שמח מאד על בן־זוגו, שהזמין לו המקום ללוותו בדרכו, מעשה נסים ראה בזה. „זבדני אלהים זבד טוב – אמר בלבו – סנדריל הוא לי כמו מן מן־השמים לבני ישראל במדבר, בימים ההם".

---

¹) במורא ואהבה. ²) מתגרד. ³) מזורר. ⁴) כנגד מה. ⁵) שנשארו.

לאחר פת־שחרית עמד סנדריל וגטל¹) מה שנשאר מן הסעודה ניתנו לתיך תרמילו ואומר: זה יהא לנו ליום מחר. והתרמיל – לימים רבים בימי היינו, כשנחזיר על הפתחים, אם־ירצה־השם, בתפוצות ישראל, על הדרך שאנו הולכים. נבטח באבינו שבשמים שהוא יושיענו.

– סנדריל – פתח בנימין ואמר, מתלהב מרברי בן־זוגו – אני זאתה זווגנו מן־השמים, אני ואתה גוף ונשמה אנו וממני וממך תסתייע²) נסיעתנו. אתה החומר – עסקיך במזונות, ואני טרוד ועושה ברוחי. חוזר אני ושואל אותך, סנדריל, יודע אתה למה אני קורא „אקדמות" היום? הריני מתכוין בזה לדבר גדול. רוצה אני: לעתיד לבוא, כשיביאנו הבורא, יתברך שמו, לבני־משה, יהא לנו פתחון־פה לדבר אתם כלשונם. הם מדברים שם תרגום, ולשונם מעין לשון „אקדמות". אלדד הדני, שבא למקומנו מהתם³), הרי הוא, כמו שיש אומרים, בעל המחבר של הפיוט „אקדמות" שבידינו. – „ושריות שותא", סנדריל, פירושו: אני מתחיל לדבר!... זכור זאת זאל תשכח, סנדריל! כאן, בחוץ־לארץ, מבקבקת⁴) לנו לשון א ש כ נ ז: **ל ש ו נ נ ו**, ושם בודאי אינם מכירים לדבר אשכנזית.

– בענינים כאלה אני סומך עליך – אמר סנדריל בענוה, כתלמיד לפני רבו – אתה תלמיד־חכם ומעין⁵) בספרים שלך, מסתמא ידעת מה אתה עושה, ולאן אתה הולך. והראיה שאני מאמין בך, הלא אני נמשכתי אחריך כסומא⁶) משעת יציאתנו ועד עתה ולא שאלתי דבר. לא שאלתיך אפילו, אם זו היא הדרך לשם. אתה הולך, מה איכפת לי, לך־לך, ואני אחריך כעגל אחרי הפרה.

בנימין נהנה הנאה משונה על הבטחון הגדול הזה, שסנדריל בוטח בחכמתו, והיה בעיניו כרב־החובל מנהיג את הספינה בלב ים. אף על פי כן בעצם הנאתו המרובה הזו התחיל מפקפק⁷) בדרך שהולך עליה ולבו נוקפו, שמא לא זו הדרך והוא תועה.

¹) לקח. ²) תתוקן. ³) משם. ⁴) דיה. ⁵) מתבונן. ⁶) כעור. ⁷) מטיל ספק.

ועד שהוא עומד ומפקפק נזדמן לו כפרי, עובר בעגלה טעונה עֲרֵמָה גדולה של תבן.

— סנדריל—אמר בנימין—בְּדִיעֲבַד [1], כיון שנזדמן ערל זה לנו, נשאל את פיו איזו היא הדרך, וכלום לא נפסיד [2] בזה, קרב אתה ודבר עמו. כאן, בחוץ לארץ, יפה כחך ממני להשיח [3] עם הכפריים ההדיוטים בלשון לא נקיה שלהם. הרי היית הולך אחרי אשתך תמיד לשוק, בשביל להעמיס עליך מזון וצידה.

סנדריל עמד והלך להכפרי, משתחוה ואמר לו כהאי לישנא [4]:

— צפרא טבא! אמור נא, בר־נש, איזה הדרך לארץ־ישראל?

— מה?—נענה הכפרי, משתומם ומעמיד עליו את עיניו—איזו סרול? לא ראיתי סרול.

— נְי־נְי!—לא יכול בנימין להתאפק ונכנס לתוך דבורם מרחוק—גוי, לא תדע לשונו! אתם: סרול! והוא, להבדיל, ארץ־ישראל אמר הוא. סנדריל, חזור ואמור לו עוד הפעם בפירוש. מוח חמור מוחו ודעתו קצרה. השמיעהו בשפה ברורה, סנדריל.

— ל א ר ר ר ץ ישראל איזה הדרך? — פתח סנדריל את פיו והִתִּיז [5] בארץ־ישראל.

— לשדים אתם, יהודאים! מה אתם דוברים ומזעזעים את מוחי? דרך זו עולה שְׁבְּרוֹנָה והם עלעססלאל, עלעססלאל!—התעלל בהם הכפרי. רוקק בפניהם ונוסע לדרכו.

והתַּיָּרים שלנו אף הם הלכו לדרכם. בנימין חש [6] במתניו, רגליו כבדו עליו ונתמוטטו בדרך. אף על פי כן התחזק, כמַסִּיח דעתו [7] מהן, והשתדל לאמץ ברכים כושלות של סנדריל. ובשביל שהליכה ישרה היתה קשה לו מאד, היה קופץ והולך. וַדאי שאין הליכה זו כהליכתו בתחלה, והיא קפיצה משונה בדוחק גדול, אף על פי כן עשה את שלו והלך. ובאמת כלום היתה הברירה בידו לעשות אחרת?—ישתטח על הארץ? אבל מה היה הדבר מועילו? וחוץ לזה, אינו מן הנימוס [8]: בא איש יהודי ונמלך ונפל ונשתטח לו ברשות־הרבים,

[1]) כשהדבר כבר נעשה. [2]) נאבד. [3]) לדבר. [4]) בלשון הזו. [5]) הרגיש. [6]) הרגיש כאב. [7]) כמסיר לבו. [8]) דרך־ארץ.

באמצע הדרך! ולא עוד אלא שהיה מצער בזה את סנדריל, ואף הנסיעה נתעכבה, חס־ושלום. קצור הדברים, תְּרֵינוּ היו מתגברים והולכים ומתלבטים [1] בדרך עד שבאו בין־השמשות לכפר שכרונה.

מיד בכניסתו לפונדק שבשכרונה קנה לו בנימין שביתה [2] שם בקרן־זוית [3] ונשתטח מלוא־קומתו על הקרקע להשיב את רוחו. וסנדריל הלך לו, כאשת־חיל למודה, להתעסק בעניני המחיה והכלכלה ולדאוג לסעודת־הערב. הפונדקי נסתכל בסנדריל מכף רגלו ועד ראשו, ונראה לו מכל מנהגיו והלוכו, שאין זה איש פשוט כשאר עוברים ושבים. נתן לו שלום, ושאל אותו: „רבי יהודי, מה שמך ומאין אתה?" וסנדריל החזיר לו שלום ואמר בתמימות: אני סנדריל, חציי בטלוני וחציי בן ארץ־ישראל, והריני משמשו של רבי בנימין זה, שבכבודו ובעצמו מוטל פה בזָוִית הבית. ומיד נעשית צורתו של הפונדקי צורת ירא־שמים, והוא מתנהג בחסידות, חולק כבוד לסנדריל ומזַמנו לישב על הספסל.

ועד שסנדריל במסבו ומסיח עם הפונדקי, היה בנימין, בעל המסעות שלנו, מוטל נפעם ונדהם על הקרקע בפנת־הבית. גידי רגליו מתנפחים ועולים והדמים מרתיחים ומבעבעים [4] ועוקצים, כאילו בתות־כתות של יתושים ונמלים מנקרים בתוכם. צדעיו [5] הולמים כפטישים. קול המולה באזנים, קול שופר הולך וחזק ומסתַּיֵּם [6] בתקיעה גדולה, ואלפי אלפים שביבי־אש מכל מיני צבעים: ירוקים, אדומים, לבנים, כהים, צהובים וכיוצא בהם, כברקים ירוצצו לנגד עיניו. ופתאם המאורות לוקים, והנה חשכה גדולה, תהו־ובהו, אין כל—ואף הוא בעצמו עבר ובטל ואיננו. ובחמלת ה' עליו חזר בנימין והיה עוד הפעם לנפש חיה. קול צליל נשמע לו, כקול פעמונים מצלצלים מרחוק בחוץ. והקול הולך וקרב, מקשקש כזוג [7] ובא, והנה קול שוט וקול רעש אופנים לא זפותים [8], ועגלה משתקשקת באה ועמדה אצל הבית. בוקה ומבוקה וצוָחה, העגלה הומיה ומיני

[1]) מתענים. [2]) מנוחה. [3]) בפנה. [4]) מתנפחים. [5]) רקותיו. [6]) גומר. [7]) מצלצל בפעמון. [8]) לא משוחים בזפת.

קולות משונים עולים מתוכה עד לשמים: קולות דקים, דקים מן הדקים, עבים, צרודים [1] ויוצאים מן הנחירים, קטועים ומבולעים, פגומים ומגומגמים, שעול ורקיקה וגריפת חוטם, כאלו עדה שלמה נאספה שם לאֲסֵפה גדולה, וכולם כאחד פותחים את פיהם ומהגים ומלהגים ומדובבים, אין אומר ואין דברים ברורים זולתי קול. עוד מעט וכנופיא של בני־אדם נדחפים ובאים אל הבית ברעש והמולה. בנימין נִרְתַּע [2] לאחוריו בקרן־זוית שלו, מצמצם את עצמו ומתכנס שם בכל אבריו, כדי שלא ירגישו בו, ושוכב על משכבו בפחי־נפש. ובתוך כך מלא הבית אורה. נרות הרבה דולקים במנורות־נחשת, קצתן פיהן סתום בחלב מהותך ובפסֹלתן של פתילות, שנשתיירו מליל שבת, והנרות מדובקים ועומדים על גבם בנֵס, וקצתן פיהן רחב יותר מדי ומשוקע מעט, והנרות מהודקים מן הצד בפֶּחם ועמידתם עקומה. אצל שלחן ארוך מקצהו האחד, חבורת בעלי כלי־זמר יושבים, איש כלי־אומנותו בידו, בודקו ומזמנו יפה יפה. הכַּנָּר [3] בודק את כנורו, ממעך לו בין הניבין באצבעותיו, וכל נימה משיבתו בלחש: נים־נים, כלומר: הנני! הריק קשתך, דודי, וימינך תחבקני. והנה הוא אוחז הַקַּשְׁתָּנִית בידו, מחליקה ומזמנה לעבודתו. המחצצר פה אל פה יתלחש עם הצוצרתו, יביע לה את רוחו, והיא נשמעת לו ועושה רצונו. והצימבלר, זרועות ידו יפוזו על צימבלתו, יקַּיֵש לה כתישין [4]—והיא מתרעמת, מנהמת ומזמזמת בזעף. וזה המתופף הסומא, שכובעו יורד לו על עיניו, הוא יושב בדד ומתנמנם. אצל בעלי־השיר הללו עומד על דוּכָנו [5] כדמות בן־אדם ומרבה שיחה, והדבור יוצא מפיו ומביא את הכל לידי שחוק. ואפילו ילדים וילדות, העומדים צפופים [6] בחוץ ומשגיחים מן החלונות, ממלאים שחוק פיהם ומלגלגים [7] בקול. בן־אדם זה משַׁנה את טעמו לאחר שעה קלה, וקולו בכח קורא ואומר: הַ רְ הֵ י! לכבוד המחותנים ולכבוד בעל־הבית ולכבוד כל המסובין בכאן היטיבו נגן בתרועה! ובעלי־השיר יוצאים בשיר ומריעים תרועה גדולה בשמחה. בחורים וגם

[1] נחרים. [2] נזדעזע ונסוג. [3] המנגן בכנור. [4] פ־יש נקישות. [5] כנו, מקומו. [6] דחוקים. [7] לועגים.

בתולות, זקנים עם נערים יוצאים במחול ומרקדים ברגש. הכל מכרכרים, אפילו פשפשים ויתושים מגיחים מחוריהם ומתפזרים ונגררים [1]) על הכתלים. ובשעת חדוה נתמוטטו רגליו של אחד המחוללים ונפל על בנימין בזוית הבית. והנה הוא מחזיק בו, מסתכל בפניו ושואג בקול: הוי, בנימין!... אחי, אני מצאתיהו – מצאתי את האבדה, והרי הוא בידי! – לקול הקורא חרדו ובאו הרבה מבני־החבורה, ובנימין רואה ומכיר אותם. אנשי בטלון הם, וגם הרב הבטלוני בתוכם.

– עורה, בנימין, למה תישן, גולם! – קוראים לו הבטלונים פה אחד – לכה דודי ונרקד!

– לא עת רקוד היא לי – מבקש בנימין רחמים – איני יכול לזוז ממקומי... איני יכול!

– בוא, בנימין, בוא, גוזרנו עליך, יכול תוכל! כלום הוא דבר שצריך למוד? קום ובוא, בהמה, ואנחנו נמהר ונודיע...

– את מי? את זלדה?! – קרא בנימין ביראה ופחד – בבקשה מכם, אל תגידו לזלדה.

– עמוד על רגליך, בהמה, קום ולך אתנו, ואל תסרב הרבה.

– חוסו נא עלי, בני ישראל – מתחנן בנימין – אי אפשר לי, אחי, לא אוכל לקום מפניכם... טעמי ונימוקי [2]) עמי, שלא אוכל לפרשו. סוד זה כמוס עמדי ואותו אגלה לרבנו בלחישה.

ועד שבנימין מחזיק ברבו בשתי ידיו ולוחש לו את סודו, הרגיש מכה רבה בצדו, ומפני הכאב חמרמרו פניו כמו מאבילת מרור. והוא מתנודד ומוחה דמעה מעל ריסי [3]) עיניו ורואה – שהוא לבדו בבית, אין אדם ואין אור נר. הלבנה נשקפת בעד החלון, אצלו רובצת עגלת־בקר והוא חובקה בשתי ידיו. בשעה שנפל בנימין על פניו בלא כח בקרן־זוית לא הרגיש בעגלת־בקר זו, שהיתה רבוצה שם. ומתוך צער ויגיעה רבה נרדם וראה בחלומו כל אותה ההתונה את המחותנים ואת הקרואים מאנשי מקומו יוצאים בתופים ובמחולות,

[1]) נמשכים. [2]) סבתי. [3]) עפעפי.

ונרתע מפניהם ונלחץ אל הקיר. וכשנבעו[1] מצפוניו וכלתה אליו הרעה, אמר לבקש על נפשו מרבו הבטלוני ולגלות לו את כל לבו, ובמקומו החזיק בעגלה זו, מחבקה ומנַפפה ומוסר לה בלחישה את דבר נסיעתו, והבוק זה לא היה ניחא[2] לה ופשטה את רגלה ונגעה בכף־ירכו, וייקץ בנימין משנתו!

כשראה בנימין עגלה יפה־פיה זו בזרועותיו שמט אותה בכח ועמד ממקומו נרעש ונפחד ונס מפניה. והעגלה אחר שלוחיה אף היא נשאה את רגליה וברחה, ובהחפזה לנוס נתקלה[3] בבנימין וכשלו שניהם בעביט של שופכין[4] ונפלו יחדו ברעש גדול. לקול מפלתם הרדו ובאו סנדריל והפונדקי, ונר דולק בידם. המה ראו כן תמהו!

לאחר טבילה זו לקחו את בנימין והוליכוהו בכבוד לחדר מיוחד, והוא עיף ויגע וילן בלילה ההוא בלא קריאת־שמע.

ז.

בִּנְיָמִין מְקַבֵּל מַכַּת־לֶחִי.

בנימין עמד בהשכמת־הבקר ואבריו נתעצמו מעט אחרי ליל טבילה זה. על ידי מעשה העגל נתגלגלה ובאה רפואה למכאוביו וראה בו מעשה נסים. ומכאן הביא ראיה לסנדריל כמה טועה האדם שמתאונן על פגעיו ואינו יודע שאינם באים עליו אלא לטובתו, ואינו מבין שהכל עושה הקדוש־ברוך־הוא את שליחיו, אפילו בהמה. ופעמים גם בן־בקר יכול להיות רופא־חולים... בפגיעה זו בליל אתמול ראה בנימין סימן טוב לו, שנסיעתו נעשית בשעה טובה והשם יתברך יצליח את דרכו.

— אם פגישת אדם בכַדֵי־מים סימן טוב הוא, טבילה בתוך חבית מלאה מים על אחת כמה וכמה — מסייע סנדריל לבנימין מנִמוסו של עולם.

אבל בשביל שבנימין עדַיִן חש ברגליו, ובשביל שהיתה לו מנוחתו נעימה על ערֵמת־תבן בחדר־משכבו, נשתקע כל יום המחרת

---

[1] כשנתגלו. [2] נוח, נעים. [3] נכשלה. [4] כלי ששופכין בו המים הרעים.

בשכרונה. למה היה דומה? לספינה ששבתה על שִׂרטון[1] בים ואין רוח נושב ומזיזה ממקומה.

ביום השלישי השכימו תַּיָרינו בבקר והלכו לדרכם.

בנימין מהלך ופוסע פסיעה קטנה סר וזעף ושותק. פתאם טפח[2] לו על מצחו ועמד ופתח פיו ולא אמר כלום, כאדם שדבירו מסתלק בשעת צערו. ולאחר שעה קלה נאנח ונאנק ברוחו הקשה:

– אוי, סנדריל, שכחתי!

– מה שכחת והיכן שכחת? – קרא סנדריל, מחזיק בתרמילו וממשמשו בידו.

– בביתי, סנדריל, שכחתי בביתי.

מה סַלְקָא אַדַעְתָּךְ[3], בנימין! – אמר סנדריל, מטלטל את תרמילו ומסתכל בו – כמדומה לי, עמנו פה כל הכלים, שהאדם מצטרך להם בדרך. התרמיל, ברוך־השם, כאן; טלית־ותפלין וסידורים כאן; קפוטיות לשבת אף הן כאן. הכל כאן, ברוך־השם! ומה לנו עוד? אדרבה, אמור ואזכה לשמוע מה שכחת?

– דבר יקר, סנדריל, דבר שחיינו תלואים בו, והלוַאי שלא יגיע לנו שום מכשול מזה ושלום יהיה לנו. ואם חלילה, לא יעלה ולא יבוא, יארע[4] לנו – אל תפתח פה לשטן – מכשול ופגע רע בדרך, נרגיש כמה חשוב הוא אותו הדבר ששכחתי. מתוך שהייתי בהול בשעת יציאתי מביתי שכחתי ולא אמרתי אותו הלחש, שנמצא כתוב בספר, והוא לקוח מתוך כתב־יד ישן נושן. לחש זה צריך האדם לאמרו קודם נסיעתו אצל שער העיר, והוא שמירה בדוקה ומגינה מכל מיני מזיקים ופגעים רעים בדרך – זה הוא מה ששכחתי.

– אפשר רצונך, בנימין, לחזור לביתנו? – אמר סנדריל בתמימות.

– וכי חסר־דעה אתה, או משוגע! – גער בו בנימין בנזיפה[5] ופניו מתלהטים כאש – לחזור אתה אומר? אחר כל העמל והיגיעה וכל התלאה בדרך לחזור לביתנו! ומה יאמרו הבריות? והעולם, מה הוא יאמר?

– מה איכפת לך? – נענה סנדריל ואמר על פי דרכו – שמא

[1] מקום חול ועשבים. [2] הכה. [3] עולה על דעתך. [4] יקרה. [5] גער בכעס

היה העולם מבקשך ונתן לך עצה על נסיעה זו? או שמה קנה אותך העולם בשטר ומסר לך להוצאות הדרך, שתהא הולך ושט בארץ?

– ואלכסנדר מוקדון–אמר לו בנימין–כלום היה העולם מבקש איתו שילך לאינדיא ויעשה שם מלחמות?

– אני איני יודע כלום–גחיך[1]) סנדריל ואמר– ולי לא איכפת כלל אם היה יושב בכבוד בביתו. אי, שוטה, שוטה, אתה, אלכסנדר מוקדון! יש לך בביתך כל טוב, שב לך במנוחה, אכול בשמחת את לחמך וישישו בני־מעיך, ולמה לך, שוטה, עוד אינדיא? „אשרי יושבי ביתך" אָמְרֵי אִינְשֵׁי[2]), ושיחת־הבריות תורה היא, להבדיל.

התַּיָּרים שלנו עמדו בדרך והתחילו מְדַיְּנים[3]) זה עם זה. סנדריל שואל ומקשה ובנימין מוכיח לו, שהוא שוטה ואין לו שום ידיעה בענינים הללו. למה היה סנדריל דומה אותה שעה? לסוס טוב, שנשמע תמיד לבעליו ועושה רצונו, ופתאם נכנס בו רוח שטות, והוא עומד קוממיות על שתי רגליו, בועט ומתעקש ואינו זז ממקומו אפילו כשאתה רוקד כנגדו ומלקהו מכות־מרדות. ואם בנימין לא היה מלקה ברצועה את סנדריל התמים, שנעשה עַקשן אותה שעה, הרי הִכּה אותו בשבט־פיו ואמר לו דברי־כבושין[4]) קשים כגידין, עד שהחזירו למוטב ונעשה רך ונכנע לו כקדם. סנדריל עשה אזניו כאַפַּרְכֶּסֶת[5]) לשמוע דברי בנימין הנפלאים, מחריש ושותק, ולבסוף פתח את פיו ואמר כדרכו: אם אתה רוצה דוקא כך, יהא כך, מה איכפת לי?

כשנצח בנימין את סנדריל הרימו שניהם פעמי רגליהם וחזרו והלכו לדרכם. ימים רבים נתלבטו בדרך, ובעזרת הנותן ליעף כח הגיעו ובאו לצלמונה.

תַּיָּרינו החביבים לא ראו כְּרָך[6]) כצלמונה מימיהם, וזו היא להם עיר גדולה מרובה באוּכְלֹסִין[7]) הראשונה. ולפיכך מה חִדוּש יש בזה שהיו תולים עיניהם לבתי־חומה גבוהים ולכל מה שלפניהם ומסתכלים בהם בְּרֶהֶת[8]) ובתמהון־לבב. היו מהלכים בצִדי הרחובות

[1]) שחק. [2]) אומרין הבריות. [3]) מתוכחים. [4]) דברי מוסר ותוכחת.
[5]) כלי בריתים העשוי כמין משפך; כלו׳ הטה אזנו. [6]) עיר. [7]) בהמוני־עם.
[8]) בחרדה.

הליכה משונה על ראשי אצבעותיהם, ורגליהם מרפרפות על גבי אבני־הרצפה, נוגעות ואינן נוגעות, פוסעים ונזהרים שלא יגיע על ידם שום נזק, חס ושלום. רגלים של בני העֲיָרוֹת הקטנות, שלא טעמו טעם רצפה מעולם אפילו בבית בעליהן; שהן דשות וטובעות בטיט־חוצות, מרבץ חזירים, ואינן חוששות–רגלים הללו כְּדין הוא [1] שמתבלבלות ומתמוטטות כשכור, כשמרגישות פתאם רְצפה של אבנים מתחתיהן, ומרתיעות ופוסעות בזהירות משונה, והילוכן אינו הליכה ישרה. רגלים חדשות, מקרוב באו מהעֲיָרוֹת הקטנות, אתה מכיר מיד מתוך הִלוכן ברחובות המרוצפים שלא כדרך בני הכרַכים. התְירים הבטלונים שלנו היו מרימים פעמי־רגליהם בכובד־ראש ומפַנים את הדרך לכל עובר בדחילו [2] והכנעה יתרה. סנדריל היה אוחז בשעת מעשה בכנף־בגדו של בנימין ומושכו אחריו להטותו מדרך, והַטָיָה זו גרמה לו לסנדריל, שיהא מרקד פעמים עם מי שבא כנגדו. פלוני הולך לו לדרכו ונתקל [3] בסנדריל, ועד שזה ממהר ונוטה מפניו לצד ימין, כבר הקדימו סנדריל ועומד שם, והרי הם מזדרזים [4] ומכרכרים ונוטים שניהם כאחד לצד שמאל, וחוזרים חָלִילה [5]. אחד העוברים, שלא היה ניחא לו לרקד כנגד סנדריל, החזיקו בשתי ידיו והטילו בכה לצדו, וכמעט שלא נתרסקו [6] אֵבריו ופרחה נשמתו. הכל היה חדש בעיני תְיָרינו וכסבורים היו, שהכל מראים עליהם באצבע. בתי־החומה הרמים משגיחים להם בגאוה ומעמידים עליהם את עיניהם – את חלונותיהם הגדולים; המרכבות משתקשקות, הכרכָרות מכרכרות, הרחובות הומים, הכל זועפים ומטילים אימה, והכל קוראים אחריהם: רגזו, קבצנים! רגזו, עירָנים [7], רגזו ודומו!...

– הידָעת, בנימין – אמר סנדריל, מגביה ראשו ותולה עיניו בבתי־חומה ביראת־הכבוד – כסבור אני שזוהי מעֵין סטמבול.

– מאי סלקא אדעתך, שוטה? מה לזו ולסטמבול? – נענה בנימין, מעקם פניו בשחוק, כאלו סטמבול היא עיר־מולדתו – סטמבול, שוטה, יש בה ת"ק רחובות, כל רחוב יש בו ת"ק בתים, בעלי חמש עשרה או עשרים קומות, וכל בית דרים בו ת"ק בני אדם!

---

[1] דרך הטבע הוא. [2] ביראה. [3] נכשל. [4] ממהרים. [5] עוד הפעם. [6] נקרעו. [7] בני עיר קטנה.

סבור אתה, שבזה באת לסוף שבחיה, טעית! המתן נא, עוד יש ויש מבואות, סִמטות [1], בצעי־המים, שוָקים, כרמליות וקרפיפים. סרטיות ופלטיות [2]) כחול הים.

— אֵי, אֵי, אֵי! — קרא סנדריל, מנענע בראשו ותמה — מה נורא כרך גדול כזה! אבל, בנימין, בבקשה ממך, אמור לי, מאין באו לעולם הכרכים הגדולים האלו? איזו רוח נשא את בני־האדם למקום אחד, שיהיו נדחקים ודרים איש על גבי חברו בבתים גבוהים, כאלו צר להם העולם ואין אדמה לפניהם. מסתמא יש טעם לדבר זה. שמא הוא מטעם זה, כמו ששמעתי, שהאדם נשמתו חלק אלוה ממעל, ונמשך הוא בכל רמ"ח אברי גופו אחריה, מטפס [3] ומתרפק רק למעלה למעלה... לא איש דברים אנכי ולא אוכל להרצות [4] מחשבותי כראוי ואתה, בנימין, לא תלעג לי, הרי איש פשוט אני ולא למדתי חכמה. ומה החקרנים שלך אומרים בזה, בנימין? אפשר באה לידך איזו שיחה בענין זה באחד מספרי־החקירה שלך?

— על פי חקירה — אמר בנימין בעקימת־שפתים זו של תלמיד־חכם, מחזיק בפאת־זקנו וממשיך את דבורו — על פי חקירה יש בענין זה שיחה עמוקה מאד, אבל לא פה המקום לדרוש בזה, וגם דעתך קצרה להשיגה... ופעם אחת הארכתי הדבור באותו הענין אצלנו בבית־המדרש שם והדשתי בו חִדוש נפלא... אבל אשתדל להסביר לך עתה מקצת מהענין הזה על פי תורתנו. חומש הרי למדת, סנדריל! אם כן הרי יודע אתה את המעשה בדור הפלגה בוני עיר ומגדל והמהומה הגדולה שהיתה...

לא הספיק בנימין לגמור את דבורו קפצה עליו ועל סנדריל רוגְזָא [5]) של עגלון אחד, שבא מאחוריהם וכמעט שלא הזיק אותם בדרבן עגלתו.—הוא מעורר עליהם שוט, גוער בהם ומקללם בזעם אפו:

— הוי, בטלנים! למה אתם זוחלים כסרטנים והוסמים את הדרך להעוברים. הוי, נטויי־גרון, בעלי־פיקא [6]) וגלויי־חזה! הוי, הוי, טפות סרוחות!

---

[1]) מבואות קטנים. [2]) מיני שווקים ורחובות. [3]) עולה. [4]) להציע. [5]) רוגז.
[6]) טבעת גדולה שבגרגרת (תפוח אדם הראשון).

התְּיָרים שלנו נישאים את רגליהם ורצים בהולים ומבוהלים, כעכברים שטעמו סם־המות, איש לעברו. סנדריל רץ ונתקל בקורה ונשתטח מלא־קומתו על הארץ. ובנימין רץ ונתקל באשה תַּגְרָנִית¹) מן השוק וסל מלא ביצים בידה, הביצים נשברו ועליו יצא קצף גדול. התגרנית הזו פצתה עליו פיה לבלוע אותו חיים ולשונה כאש איכלת, מנבלתו ומקללתו קללה נמרצת, וגם עשתה בו מעשה ונתנה לו מכת־לחי, ועוד ידה נטויה להחזיק בזקנו ופאותיו. וגַם נעשה לבנימין, שיצא שלם בגופו ובעצמותיו מתחת ידיה, ונמלט לאחת החצרות, ולשם הגיע גם סנדריל בן־זוגו ונלוה אליו.

– אוי, כמה קשה ישיבת כרכים! – אמר סנדריל, מקנח בכנף־בגדו את הזוהמא והזֵעה מעל פניו – הכל בדוחק כאן ואינך רַשָּׁאי²) להרים יד ורגל כרצונך, הגוף אינו שלך והנשמה אינה שלך, ובכל פנה שאתה פונה אתה עובר בלאו: כאן בבַל־תַּעֲמוד וכאן בבַל־תָּנוּח וכאן בבל־תגוע. ואילו שֶׁתִּפּול כאן – תגוף באבן רגלך ותמחץ ראשך. אצלנו שבע יפול האדם וקם, ואין כלום – וכאן... נפלתי על אבני המקום הזה וקמתי בדוחק גדול, ועדיִן כל אברי מרגישים. את כולם ישא הרוח!

– עתה נפקחו עיניך, סנדריל, ותבין קצת מה שֶׁפֵּרַשְׁתִּי מענין דור־ההפלגה שם – נענה בנימין, מְגֻשָּׁם³) בקושי מרוב עמל ותלאה – היוצא מדברי... שאין חדש תחת השמש... השמש שמש כשהיה, ודור־הפלגה, בעוונותינו הרבים, גם כן כשהיה, בהמינו ושאונו ושגעונו ובגנבה וגזלה ורציחה שלו. שומע אתה?... נחזור לעניָננו...

– ילכו כולם למיתה! – הפסיק סנדריל את דברי בנימין ואמר – קום ונלך למנוחתנו. הנה פניך משונים מאד, ואחת מלסתותיך⁴) מתלהטת. יכנס הרוח באביה של החצופה הזו!... הטריח נא, במחילת כבודך, וקנח את פניך. דומה, שאותה החצופה טנפתך, בשעת מעשה, בחלמון של ביצים.

---

¹) סוחרת. ²) אין לך רשות. ³) שואף רוח. ⁴) מלחייך.